

**T.C.**  
**İSTANBUL 29 MAYIS ÜNİVERSİTESİ**  
**İKTİSADİ VE İDARİ BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**  
**SOSYAL HİZMET ANABİLİM DALI**

**FEMİNİST SOSYAL HİZMET YAKLAŞIMI ÇERÇEVESİNDE**  
**ÇOK EŞLİLİK OLGUSUNUN İNCELENMESİ**

**LİSANS TEZİ**  
**Zehra YILDIZ**  
**Rüyanur BAYAZIT**  
**Dilan UZUNKAYA**  
**Zeynep KARA**

**İSTANBUL-2020**

**T.C.**  
**İSTANBUL 29 MAYIS ÜNİVERSİTESİ**  
**İKTİSADİ VE İDARİ BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**  
**SOSYAL HİZMET ANABİLİM DALI**

**FEMİNİST SOSYAL HİZMET YAKLAŞIMI ÇERÇEVESİNDE**  
**ÇOK EŞLİLİK OLGUSUNUN İNCELENMESİ**

**LİSANS TEZİ**  
**Zehra YILDIZ**  
**Rüyanur BAYAZIT**  
**Dilan UZUNKAYA**  
**Zeynep KARA**

**Danışman:**  
**Dr. Talip Yiğit**

**İSTANBUL-2020**

## **BEYAN**

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederiz.

Zehra YILDIZ  
Dilan UZUNKAYA  
Rüyanur BAYAZIT  
Zeynep KARA

26.05.2020

**T.C.**

**İSTANBUL 29 MAYIS ÜNİVERSİTESİ**

**İKTİSADİ VE İDARİ BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE**

Sosyal Hizmet Anabilim Dalı, İktisadi ve İdari Bilimler Bilim Dalı'nda 030316023, 030316015, 030316018, 030316008'nin hazırladığı 'Feminist Sosyal Hizmet Yaklaşımı Çerçevesinde Çok Eşlilik Olgusunun İncelenmesi' konulu Lisans ile ilgili tez savunması adayların tezinin başarılı olduğuna oy çokluğu ile karar verilmiştir.

Tez Danışmanı ve Sınav Komisyonu Başkanı

Dr. Talip YİĞİT

İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi

Bölüm Başkanı

Dr. Talip YİĞİT

## ÖZET

Yazar adı ve Soyadı: Zehra YILDIZ, Rüyanur BAYAZIT, Dilan UZUNKAYA,  
Zeynep KARA

Üniversite: İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi

Enstitü: İktisadi ve İdari Bilimler Enstitüsü

Anabilim Dalı: Sosyal Hizmet

Bilim Dalı: Sosyal Hizmet

Tezin Niteliği: Lisans Tezi

Sayfa Sayısı: xviii + 63

Mezuniyet Tarihi:

Tez Danışman(lar)ı: Dr. Talip YİĞİT

## ÖZET

Anadolu toplumlarında kadın, evlilik ve aile olguları üzerine derinlemesine bir inceleme yapılan bu çalışmada genel itibariyle kadın ve evlilik üzerinde durulmuştur. Kurulan bu evliliklerin çeşitleri, psikolojik boyutları, aile kurumuna etkileri, tarihsel açıdan değişim süreci ve hukuki boyutu incelenmiştir. Genel perspektifte kadın ve evlilik olgusunun çok eşlilik ile bağdaşımı, bu topraklardaki düzenin sağlanmasındaki etmenler ve kadınların çok eşlilik olgusunu kabullenışı sürecinde kadın ve erkeğin rol ve statülerindeki baskınlık irdelenmiştir.

Türkiye’de yalnızca tek eşliliğin yasal olmasına rağmen yıllardır süregelen bu geleneğin dayandırıldığı sebepler ve Anadolu topraklarındaki oranın, ülkemizin geneline bakıldığında yadsınamayacak düzeyde olduğu görülmektedir. Günümüzde hala etkisini devam ettiren çok eşlilik olgusunun, ailelerdeki yıpranmalar ve aile kurumunun genel düzenini değiştiren bir seyirde olduğunu görmekteyiz.

Kadın ve evlilik üzerinde durduğumuz tez çalışmamız, literatür taraması ve bu alanda yapılan çalışmaların derinlemesine incelenmesi şeklinde meta analizi yöntemi ile gerçekleştirilmiştir. Bu süreçte yapılan çalışmalar ve sunulan öneriler ışığında mikro, mezzo ve makro boyutta bir iyileştirmenin gerekliliği gözlenmiştir.

**Anahtar Kelimeler:** Feminist Sosyal Hizmet, Ataerkil İdeoloji, Evlilik Türleri, Toplumsal Cinsiyet Eşitliği

## **ABSTRACT**

Name and Surname: Zehra YILDIZ, Rüyanur BAYAZIT, Dilan UZUNKAYA,  
Zeynep KARA

University: Istanbul 29 Mayıs University

Institution: Faculty of Economic and Administrative Sciences

Field: Social Work

Branch: Social Work

Degree Awarded: License

Page Number: xviii + 63

Degree Date:

Supervisor(s): Dr. Talip YIGIT

## ABSTRACT

In this study, which examined women, marriage and family cases in Anatolian societies, women and marriage were discussed in general. The types, psychological dimensions, effects of these marriages, their effects on the family institution, the process of change historically and the legal dimension were examined. In general perspective, the principle of the phenomenon of men and marriage, the factors in achieving order in this land, and the dominance of the roles and status of men and women in the process of accepting the phenomenon of polygamy in this land were examined. Although monogamy is legal in Turkey only, the reasons for this tradition that has been going on for years and the rate in Anatolian territory are undeniable when looking at the whole of our country. Today, we see that the phenomenon of polygamy, which continues to have an effect, is on a course that changes the general order of the family institution and the wear and tear in families. Our thesis study, which we focused on women and marriage, was carried out by metaanalysis method in the form of literature screening and in-depth examination of the studies carried out in this field. In light of the studies carried out in this process and the recommendations presented, the necessity of an improvement in micro, mezzo and macro size was observed.

**Keywords:** Feminist Social Work, Patriarchal Ideology, Marriage Types, Gender Equality

## ÖNSÖZ

Bu çalışmada toplumumuzdaki evlilik türlerini araştırılıp kadının evlilik türleri içerisinde ataerkil ideolojiye maruz kalarak var olduğu çok eşlilik olgusunu feminist sosyal hizmet perspektifi bakış açısıyla incelemek amaçlanmıştır. Amacımız kadınların özellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde çokeşlilik olgusuna da çeşitli eleştiriler getirerek ülkemizdeki kadınların aşağılanması ve haklarından habersiz katı kuralların içerisinde geleneksel kültürün etkisiyle bastırılmasını irdelemektir.

Amacımız toplumsal sorun olan çokeşlilik olgusunun ülkemizde kanun gereğince yasak olduğu halde uygulanabildiğini her yönüyle değerlendirip geçmiş yıllarda ve şimdiki yıllarda çokeşliliğe neden olan unsurları nesnel bir şekilde analizini gerçekleştirmektir. Türkiye'de kadınların yapmak zorunda bırakıldığı çağdışı evlilik türlerinin sosyo-kültürel açıdan incelenmesinin yanı sıra hem sosyoekonomik hem de değerlerin ve inançların ilişki içerisinde olduğu göz önünde bulundurulmalıdır.

Önsözün sonunda, lisans eğitimimiz boyunca değerli hocalarımızdan aldığımız eğitimler ile birlikte feminizm, feminist sosyal hizmet, toplumsal cinsiyet eşitsizliği alanları üzerinde ağırlıklı olarak okumalar ve çalışmalar yaptığımız için konumuzu seçerken ezilen bir cinsiyetin haklarını savunmak olması gerektiğini düşündük. Tezimizin hazırlık aşamasında bizlere katkıda bulunan öncelikle Sayın Talip Yiğit hocamıza daha sonra lisans eğitimimizde desteği bulunan Sayın Aslıhan Nişancı hocamıza ve sosyal hizmet bölümündeki değerli hocalarımıza teşekkür ederiz.

## TEŞEKKÜR

Tez çalışmam sırasında kıymetli bilgi, birikim ve tecrübeleri ile bana yol gösterici ve destek olan aynı zaman da ilgisini ve önerilerini göstermekten kaçınmayan değerli danışman hocam Sayın Dr. Talip Yiğit’e sonsuz teşekkür ve saygılarımı sunarım.

Lisans eğitimim boyunca yardım, bilgi ve becerileri ile bana sürekli destek olan başta Dr. Aslıhan Nişancı olmak üzere sosyal hizmet bölümündeki tüm hocalarıma teşekkür ederim.

Lisans eğitimimde her türlü bilgi ve projeden bizi haberdar eden ve gelişimime katkıda bulunan Araştırma Görevlisi Tuğba Turan hocamıza teşekkür ederim.

Çalışmalarım boyunca yardımını hiç esirgemeyen değerli arkadaşlarım Zehra Yıldız, Rüyanur Bayazıt ve Dilan Uzunkaya’ya teşekkürü bir borç bilirim.

Çalışmalarım boyunca maddi manevi destekleriyle beni hiçbir zaman yalnız bırakmayan aileme de sonsuz teşekkürler ederim.

Zeynep KARA

## TEŞEKKÜR

Tezimizin hazırlanma aşamasında bize katkıda bulunan, fikirlerini ve desteklerini esirgemeyen tez danışmanımız Sayın Dr. Talip Yiğit'e sonsuz teşekkür ve saygılarımı sunarım.

Lisans eğitimim boyunca bilgi ve becerilerini bize aktaran ve yol gösteren bölüm öğretim üyelerimizden başta Sayın Dr. Aslıhan Nişancı' ya ve sosyal hizmet bölümü hocalarımıza bugüne kadar bize verdikleri destek için teşekkür ederim.

Çalışmalarım boyunca yardımını hiç esirgemeyen değerli arkadaşlarım Zeynep Kara, Zehra Yıldız ve Rüyanur Bayazıt'a teşekkürlerimi sunarım.

Dilan UZUNKAYA

## TEŞEKKÜR

Lisans eğitimimiz boyunca ve tez çalışmamızın her aşamasında yardımlarını esirgemeyen, her konuda bilgi, beceri ve tecrübelerini bize aktarmaya çalışan danışman hocam Sayın Dr. Talip Yiğit’e sonsuz teşekkür ve saygılarımı sunarım.

Lisans eğitimin süresince sosyal hizmet mesleğine bize hazırlayan, bize yol gösteren, değişim ve dönüşümüze katkıda bulunan, sosyal hizmet değerlerini öğrenmemizi sağlayan başta Sayın Dr. Aslıhan Nişancı hocam olmak üzere Sosyal Hizmet bölümü saygı değer hocalarıma teşekkür ederim.

Çalışmalarımız boyunca desteklerini ve olumlu fikirlerini esirgemeyen, bilgi paylaşımı yaparak tezimizin gelişmesini sağlayan, grup dinamiğine önem veren ayrıca çalışmalarımız boyunca azimli, anlayışlı ve paylaşımcı davranan değerli tez çalışması arkadaşlarım Zehra Yıldız, Zeynep Kara ve Dilan Uzunkaya’ya teşekkür ederim.

Hayatımın her anında beni maddi ve manevi destekleyen aileme, özellikle bu yolda her zaman yanımda duran, bana ışık olup bugünlere gelmemi sağlayan ve motivasyon desteğini hep üstümde hissettiğim sevgili annem Nezahat Bayazıt’a sonsuz teşekkür ve saygılarımı sunarım.

Rüyanur BAYAZIT

## TEŞEKKÜR

Lisans eğitimimizin başladığı günden bu zamana kadar desteğini esirgeyen bilgi birikimi ve tecrübeleri ile bizlere rehberlik eden, bizler için fedakârlık yapmaktan kaçınmayan, bizlere her zaman ilgili ve önem veren ve aynı zamanda tez danışmanımız değerli hocam Sayın Dr. Talip Yiğit’e teşekkürü bir borç bilirim.

Lisans eğitimimiz sürecinde bizlere her zaman destek olan, bilgi ve becerileriyle aldığımız eğitimi ve mesleğimizi çok daha sevmemize vesile olan, gelecekteki hayatımıza şefkatli dokunuşlarda bulunan başta Dr. Aslıhan Nişancı hocamız olmak üzere Sosyal Hizmet bölümü eğitimini veren tüm hocalarıma sonsuz teşekkür ederim.

Her konuda yardım ve desteğini esirgemeyen, bilgi paylaşımında bulunan, grup çalışması ve dinamiğine önem veren değerli tez çalışması arkadaşlarım Zeynep Kara, Dilan Uzunkaya ve Rüyanur Bayazıt’a teşekkür ederim.

Bu yolda beni cesaretlendiren maddi ve manevi desteğini esirgemeyen güç kaynağım kıymetli aileme sonsuz teşekkürler.

Güzel bir eğitim almamı sağlayan, güzel arkadaşlık ve dostlar edindiğim ve öğrencileri için sürekli çaba ve çalışmalarda bulunan 29 Mayıs Üniversitesine sonsuz teşekkürler...

Zehra YILDIZ

## KISALTMALAR

| Kısaltmalar | Bibliyografik Bilgi       |
|-------------|---------------------------|
| vs.         | Vesaire                   |
| vb.         | Ve Benzeri                |
| s.          | Sayfa                     |
| a.g.e       | Adı Geçen Eser            |
| t.y.        | Tarih Yok                 |
| y.y.        | Yüzyıl                    |
| TDV         | Türkiye Diyanet Vakfı     |
| YÖK         | Yüksek Öğretim Kurumu     |
| Dr.         | Doktor                    |
| Doç. Dr.    | Doçent Doktor             |
| Prof. Dr.   | Profesör Doktor           |
| TDK         | Türk Dil Kurumu           |
| GAP         | Güneydoğu Anadolu Projesi |
| Hız.        | Hazreti                   |
| M.Ö         | Milattan Önce             |
| yay.        | Yayın                     |

## İÇİNDEKİLER

|                       |       |
|-----------------------|-------|
| BEYAN.....            | iii   |
| TEZ ONAY SAYFASI..... | iv    |
| ÖZET.....             | v     |
| ABSTRACT.....         | vii   |
| ÖNSÖZ.....            | ix    |
| TEŞEKKÜR.....         | x     |
| KISALTMALAR.....      | xiv   |
| İÇİNDEKİLER.....      | xv    |
| TABLO LİSTESİ.....    | xviii |

## BİRİNCİ BÖLÜM

|                                 |   |
|---------------------------------|---|
| 1. GİRİŞ.....                   | 1 |
| 1.1. Araştırmanın Problemi..... | 3 |
| 1.2. Araştırmanın Konusu.....   | 3 |
| 1.3. Araştırmanın Amacı.....    | 4 |
| 1.4. Tanımlar.....              | 4 |
| 1.4.1. Evlilik.....             | 4 |

|                                    |   |
|------------------------------------|---|
| 1.4.2. Aile.....                   | 4 |
| 1.4.3. Ataerkil Sistem.....        | 5 |
| 1.4.4. Feminizm.....               | 5 |
| 1.4.5. Feminist Sosyal Hizmet..... | 5 |

## İKİNCİ BÖLÜM

|                                             |    |
|---------------------------------------------|----|
| 2. Kuramsal Çerçeve.....                    | 6  |
| 2.1. Evlilik Türleri ve Aile Yapısı.....    | 6  |
| 2.1.1. Eş Sayısına Göre Evlilikler.....     | 8  |
| 2.1.2. Yerleşme Yerine Göre Evlilikler..... | 8  |
| 2.1.3. Eş Tercihine Göre Evlilikler.....    | 9  |
| 2.1.3.1. Kuma Olgusu.....                   | 10 |
| 2.1.3.2. Berdel.....                        | 11 |
| 2.1.3.3. Başlık Parası.....                 | 11 |
| 2.1.3.4. Kız Kaçırma.....                   | 12 |
| 2.1.3.5. Kan Bedeli.....                    | 12 |
| 2.1.3.6. Taygeldi.....                      | 13 |
| 2.1.3.7. Levirat Geleneği.....              | 13 |

|                                                           |    |
|-----------------------------------------------------------|----|
| 2.1.3.8. Sororat Geleneği.....                            | 14 |
| 2.2. Türkiye’de Feminist Perspektif İle Kadın Algısı..... | 16 |
| 2.3. Çok Eşliliğin Etkenleri.....                         | 20 |
| 2.4. Çok Eşlilik, Din ve Hukuk.....                       | 24 |
| 2.5. Evliliğin Kökeni.....                                | 31 |
| 2.6. Türklerde Tarihsel Olarak Çok Evlilik.....           | 31 |
| 2.6.1. İlk Türkler.....                                   | 31 |
| 2.6.2. Osmanlı Dönemi.....                                | 33 |
| 2.6.3. Cumhuriyet Dönemi.....                             | 35 |
| <b>ÜÇÜNCÜ BÖLÜM</b>                                       |    |
| 3.1. Yöntem ve Analiz.....                                | 35 |
| SONUÇ VE ÖNERİLER.....                                    | 50 |
| KAYNAKÇA.....                                             | 54 |
| EKLER.....                                                | 60 |

## TABLO LİSTESİ

|                                                                                    |    |
|------------------------------------------------------------------------------------|----|
| Tablo 1: Tarihsel Süreçte Kurulan Evlilikler ve Aile Kavramına İlişkin Meta Analiz |    |
| Bulguları.....                                                                     | 39 |
| Tablo 2: Feminist Perspektiften Kadının Konumuna İlişkin Meta Analizi              |    |
| Bulguları.....                                                                     | 42 |
| Tablo 3: Evlilik Türleri Bakımından Meta Analiz                                    |    |
| Bulguları.....                                                                     | 43 |
| Tablo 4: Ataerkil İdeolojide Evlilik Türlerine İlişkin Meta Analiz                 |    |
| Bulguları.....                                                                     | 45 |

## BÖLÜM I

### 1.GİRİŞ

"Kadınların zihinlerini geliştirerek güçlendirirseniz, kör itaatın de sonu gelecektir; ama iktidar her zaman kör itaat aradığından tiranlarla hazcılar kadınları karanlıkta bırakmaya çalışırken doğru şeyi yapmaktadırlar. Ne de olsa tiranlar köleler ister, hazcılarsa oyuncaklar" (Wollstonecraft, 2007).

Kadınlar birçok toplumda ataerkil sistemin getirdiği baskılara yenik düşmektedir. Nesiller boyunca kadınlar ikinci plana atılıp bir nevi araç olarak görülmüştür. Geleneksel toplumlarda ise bu sisteme daha çok maruz kalmaktadırlar. Aile içinde kadınlar kendilerini evlenmeden önce babaları ve erkek kardeşleri tarafından; evlendikten sonra da eşleri tarafından baskı altında ve aciz hissetmek zorunda bırakılmışlardır. Bu zorunluluk halinde kadınlar çoğu zaman kendilerine bir çıkar yol bulamadıkları için aile içindeki bu yazısız kurallara boyun eğerek kabullenmek zorunda kalmışlardır. Bu kabullenme zamanla kendisini besleyerek, kadınlarda kendi çocuklarını bu kurallara göre yetiştirme ihtiyacı doğurmuştur. Modern toplumlarda erkekler kadın-erkek eşitliğini savunsalar da aile içerisinde kadınlara bir takım roller yükleyerek ataerkil toplumun yansımalarını yaşatmış oluyorlar.

‘Toplumsal olarak kurulan toplumsal cinsiyet, kadın ve erkeğin toplum içindeki statüsü ve bunlara uygun rollerini de belirler’ (Ökten, 2009). Erkekler ve kadınlar arasındaki güç dengesinin eşit olmaması ve toplumun dayattığı belli kalıplardan dolayı kadınlar güçsüz ve özerk iradeye sahip olmayan, erkekler ise baskın ve güçlü karakter olmak zorundadır ve bu da evlilik birliği içinde birtakım sorunlara yol açmaktadır. Bu hiyerarşik düzenin göstergesi olarak kadının üzerindeki namus baskısını örnek verebiliriz. ‘Gelenekselliğin güçlü olduğu toplumlarda veya toplum kesimlerinde namus kavramı, kadın üzerindeki tahakkümünün ve

onun üzerindeki hiyerarşik konumunun en belirgin göstergesidir. Namus ayrıca erkeğin kadını sömürmesinin, yaşamını belirlemesinin ve sınırlamasının en güçlü aracıdır' (Hamzaoglu & Konuralp, 2019).

'Toplumsal kurumlar arasında yer alan ailenin oluşmasında büyük bir öneme sahip olan evlilik olgusu, toplumdan topluma yapı ve işlev farklılıkları gösteren sosyolojik bir olgudur' (Kaya, 2004). Kadınların eşlerine ve evine bağlı olmaları beklenirken erkeklerde bu durum değişmektedir. Geleneksel toplumlarda erkek evin reisi ve ailesine bağlıdır anlayışı olsa da aslında durum tersine gelişmektedir. Bu konuda kadınlardan namuslu ve eşine bağlı olması beklenirken erkekte aynı durum söz konusu olmamaktadır. Erkeğin evine bağlı olması demek kadının ya da kadınlarının ihtiyaçlarını tam olarak karşılayabilmesi demektir. Eğer bunu sağlayabiliyorsa kendisinde istediği şeyi yapma hakkı bulmaktadır. Erkeklerin evlilik içindeki kendi yarattığı haklardan birisi de çok eşliliğidir. 'Geleneksel toplumlarda var olan kumalar modern toplumlarda yerini metreslere bırakmıştır' (Yalçınkaya, 2019). 'Ülkemizde çok eşliliğin hukuki, sosyal, ekonomik ve kültürel boyutları vardır. Kırsalda kadınlar evliliği tek eşli ya da çok eşli her ne şekilde olursa olsun bir gelecek güvencesi ya da sigortası olarak görmekte ve onurları pahasına bunu kabul etmektedirler' (Başaran, 2001).

Çok eşlilik kadınları aile içerisinde değersiz kılmaktadır. Kendilerini böylesine değersiz hissetmelerinin ve hiyerarşik yapıya mecbur kalmalarının önüne geçmek adına feminist sosyal hizmet perspektifinde çalışmalar yürütülmektedir. 'Sosyal hizmet müdahalesinin amacı güçlendirmedir (*empowerment*) uyumlandırma (*adjustment*) değil. Sosyal hizmet kadınların aile içinde "doğru" yere uyum göstermelerinde yardım etmek için değil, deneyimledikleri baskıya meydan okumaları konusunda güç kazanmasına yardım eder.

Aile ideolojisi cinsiyetçiliği güçlendirir. Sosyal hizmet uygulaması ailenin hem güçleri hem de zayıflıklarını teşhis ederek aileye ilişkin dengeli bir görüş temel almalıdır' (Buz, 2009).

### **1.1. Araştırmanın Problemi**

Araştırmanın problemi, Anadolu'daki poligami olgusunun bugüne kadar devam sürecindeki işlevselliğine ataerkillik ideolojisinin etkili olup olmadığı sorusunun makro düzeyde feminist sosyal hizmet perspektifi içerisinde yanıtlanmasıdır.

### **1.2. Araştırmanın Konusu**

Sosyal hizmet disiplini sosyal adaleti gerçekleştiren ve her türlü eşitsizlikte etkin rol alan ve değişimi sağlayan bir meslektir. Sosyal hizmet mesleği ve uygulamaları, toplum içerisinde ihtiyaç alanlarına göre planlı değişim müdahaleleridir. Bu alanlardan bir tanesi de güçlendirme yaklaşımı ile birlikte feminist sosyal hizmet uygulamasının eşitlik ve insan hakları odağında makro boyutta toplumla çalışarak ataerkil sistemin değiştirilmesinde etkili bir yaklaşımdır. Toplum içerisindeki kadınların daha sağlıklı olması ve değerli hissetmesi için ataerkil sistemin toplum irdelenip sorgulanması gerekmektedir. Türkiye'de kadının güçlenmesine yönelik ciddi bir hukuk ilerlemesi mevcuttur. Örnek olarak; 'Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 10. Maddesi'nde teminat altına alınan yasalar önünde eşitlik, ilk önce 2004 yılındaki değişiklikle devlete, sadece yasal (*de jure*) eşitliği değil fiili (*de facto*) eşitliği de sağlama yükümlülüğü verilmiştir. 2010 yılında gerçekleştirilen bir başka değişiklik ile toplumsal cinsiyet eşitliğini destekleyen pozitif ayrımcılık tedbirleri getirilerek eşitlik ilkesi daha da güçlendirilmiştir' ((GREVIO), Uzmanlar Grubu, 2018). Fakat kültürel ve din ağırlıklı faktörlerin hala devam etmesi kadınları sosyal adalet ve Türk aile yapısı sistemi içerisinde pasif kılmaktadır. Ülkemizde kadınların aile içerisinde pasif olmalarının bir nedeni de poligami (çok eşlilik) olgusudur. Poligami insanlık tarihi boyunca görülen ve günümüzde

de hala uygulanan bir olgudur. Bir sistem olan ailenin, poligaminin düzeni bozması sebebiyle birçok soruna sebebiyet vermektedir. Devletin bu alanda yaptırımı bulunmasa da Medeni Kanun içerisinde poligami yasaktır.

Feminist sosyal hizmet eşitlik ve sosyal adaletin sağlanması için politik ve kültürel unsurları değişime uğratarak kadının sorunlarına ve ihtiyaçlarına vurgu yapmaktadır. Bu araştırmanın konusu da poligami olgusunun günümüze kadar gelmesinde ataerkillik ideolojinin etkisinin ve işlevselliğinin ülkemizde feminist sosyal hizmet bağlamında ele alınmasıdır.

### **1.3. Araştırmanın Amacı**

Bu araştırmanın amacı, poligaminin ataerkillik ideolojisi bakımından makro feminist sosyal hizmet çerçevesinde değerlendirilmesidir. Bu araştırmanın alt amaçları ise ataerkillik içerisinde kadının konumu, kadının evlilik öncesi ve evlilik sürecinde sahip olduğu değer ve haklar, çekeşliliğin nedenleri ve nedenlerin yarattığı sonuçlar, ataerkillik toplumun kadına ve çekeşliliğe bakış açısı ile kadına dair yapılan çalışmaların incelenmesidir.

### **1.4. Tanımlar**

**1.4.1 Evlilik:** Evlilik iki bireyi toplumca kabul edilebilir bir düzende bir araya getiren bir kurum olarak en temel işleviyle iki farklı hayatı, yeni bir hayat kurma koşuluyla birleştiren bir olgudur.

**1.4.2. Aile:** İçinde insan türünün belli bir biçimde üretildiği, topluma hazırlanma sürecinin belli bir ölçüde ve etkili bir biçimde cereyan ettiği, cinsel ilişkilerin belli bir biçimde düzenlendiği, eşler ve anne babalarla çocuklar arasında belli bir ölçüde içten, sıcak, güven verici ilişkilerin kurulduğu, yine içinde bulunulan toplumsal düzene göre ekonomik etkinliklerin az ya da çok bir ölçüde yer aldığı bir toplumsal kurumdur.

**1.4.3. Ataerkil Sistem:** Toplumda kadın üzerindeki erkek egemenliğini arttırma, ailede çocuk ve kadın üzerinde erkek egemenliğinin kurumsallaşması ve gösterimi anlamına gelmektedir. Erkeğin, toplumun önemli kurumlarında gücü elinde tuttuğunu ve kadının böylesine bir güce ulaşım hakkının engellenmesini belirtir.

**1.4.4. Feminizm:** Feminizm yaklaşımı, kadınların sadece kadın oldukları için karşı karşıya kaldıkları zorluklar, baskı ve ezilmişlikle ilişkisini inceleyen, sınıf, ırk, ulus, din, dil vs. unsurlarda kadınların yaşadığı sorunları ele alan bir bilim alanı olarak değerlendirilmektedir.

**1.4.5. Feminist Sosyal Hizmet:** Sosyal hizmetin bilgi, beceri ve değerlerinin entegrasyonunun feminist yönlendirme ile bireylerin ve toplumun cinsiyet ayrımcılığından kaynaklanan duygusal ve sosyal sorunlarının bu modele uygun aşılabilmesine yardım eder.

## BÖLÜM II

### 2. Kuramsal Çerçeve

#### 2.1. Evlilik Türleri ve Aile Yapısı

Evlilik, çoğu toplumda varlığını sürdürmüş ve sürdürmeye devam eden bir olgudur. Bu olgu toplumların yaşayış biçimine veya geleneklerine göre değişik şekillerde varlığını sürdürmektedir. ‘Her toplumda nasıl ve kimlerle evlenileceği kültür aracılığı ile sosyalleşme sürecinde bireye aşılır. Sosyolog ve Antropologlar, değişik toplumlarda görülen evlilik tipleri hakkında çok yönlü sınıflandırmalar yapmışlardır. Bunlar grup içi-grup dışı evlilikler ile buna bağlı olarak eş sayısı ve eş tercihinine göre yapılan evlilik türleridir. Topluluktaki bireylerin bu evlenme çeşitlerini tercihinde topluluk yapısı ve sosyal normlar belirleyici faktördür’ (Kaya, 2004).

Topluluklardaki bireylerin evlilikleri, genellikle o toplumda gelenekselleşmiş evlilik türlerinin etkisi altında kalınarak gerçekleşiyor. Bu da çevre baskısının veya çevreyi örnek almanın bütün toplumlarda var olduğuna işaret ediyor. ‘Toplumların kültürel ve ekonomik yapısı, yerleşim düzeni, üretim ilişkileri, gelenek ve görenekleri, evlenme biçimlerinin oluşmasında önemli rol oynamaktadır’ (Veyis, 1995). Bu toplumlar kendilerine göre uygun olan evlenme biçimlerini entegre ederken o topluluğun geleneklerine uymayan türleri de yok saymaktadır. Buna örnek olarak, evlilik türlerinin dini boyutuna bakıldığında poligami Hristiyanlıkta yasaklanırken Yahudilikte izin verilmiştir, İslam dininde ise şartlandırılarak izin verilmiştir.<sup>1</sup> Bu türler genele bakıldığında üç gruba ayrılmaktadır.

##### 2.1.1. Eş Sayısına Göre Evlilikler

---

<sup>1</sup> <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/702569>

Eş sayısına göre yapılan evlilikler tek eşli ve çok eşli olarak ikiye ayrılmaktadır. Ülkemizde de kanunen tek eşli evlilikler kurulmaktadır fakat çok eşli evlilikler de doğu toplumları başta olmak üzere yaygın olarak görülmektedir.

Monogami (tek eşli evlilik), bir kadının bir erkekle evlenmesini ifade eder. ‘Bilinen en yaygın evlenme şeklidir. Buna göre kadın ve erkek açısından eş sayısı tektir. Yani bu tür evlilikte bir kadın ve bir koca vardır. Geçmişte ve günümüzde değişik toplumlarda görülen ve en çok uygulanan evlenme türüdür’ (Kaya, 2004). Tek eşli evlilik, ülkemizde yaşayan insanların benimsemesi gereken ve devlet tarafından da korunması ve denetlenmesi gereken bir türdür. İnsanların yaşayış biçimine göre de konumlandırılabilirdiği bu türlerden monogami, her bölgede uygulanan fakat zamanla bazı ailelerde durumlara ve ihtiyaçlara göre olduğu öne sürülerek poligami türüne geçilmektedir.

Poligami (çok eşli evlilik), bireyin birden fazla kişiyle evlenme durumudur. ‘Yunanca kökenli çok sayıda evlilik yapma anlamında bir sözcüktür.’<sup>2</sup> Poligami iki şekilde gerçekleşmektedir. Bunlar; birden fazla kadınla evlenme (polijini) ve birden fazla erkekle evlenme (poliandri) olarak ikiye ayrılır.<sup>3</sup> Bu evlenme biçimleri de birçok toplumda görülmektedir. Ülkemize bakıldığında ise çoğu toplum gibi polijini görülmektedir. Genele bakıldığında Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde poligami oranında bir artış gözlemlenmektedir. ‘Resmi verilere göre ülkemizde poligami oranı %2 civarındadır. Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde farklı zamanlarda yapılan araştırmalarda poligami oranı %4,7-5 arası saptanmıştır ve diğer bölgelerimize göre yüksektir’ (Gücük S, 2010) (Özkan M, 2006).

---

<sup>2</sup> Fatoş Yalçınkaya, Modern Çağın Kumaları: Metresler ve Türkiye’de Yayınlanan Diziler s.40

<sup>3</sup> Nevin Başaran Alkan, Anadolu’da Çok Eşlilik ve Kuma Olgusu s.28

Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde bu oranların artış göstermesinde o çevrenin kültürel yapısının gözle görülür bir etkisi vardır. Yaygınlaşması da yine geçmişten günümüze karşılaştığımız örneklerle bakıldığında, bu sebeplere dayanılarak gelenekselleştirme çatısı altında ve çoğu ailede benzer sebeplerle yapılmaktadır. Resmi kaynaklarda bu oranların %2 olarak görülmesi de yasal olmamasından ve ikinci, üçüncü evliliklerde dini nikâhın tercih edilmesinden kaynaklıdır.

### 2.1.2. Yerleşme Yerine Göre Evlilikler

Evlilik türlerinin yerleşme yerine göre değişim göstermesi, toplumların sosyal ve ekonomik olarak gelişimi ile de alakalıdır. ‘Evlenen çiftlerin yerleşim yeri esas alındığında üç çeşit evlenme şekliinden bahsedilebilir bunlar; Matrilokal, Patrilokal ve Neolokal evlenme türleridir.’ (Kaya, 2004). ‘Kadının anne-baba evini bırakarak erkeğin ailesine katılmasına baba yanı yerleşme (*patrilocality*), erkeğin ana-baba evini bırakarak kadının ailesine katılmasına ise ana yanı yerleşme (*matrilocality*) denilmektedir. Ayrıca evli çiftin anne-babalarından ayrı onlardan bağımsız bir yere yerleşmeleri haline de ayrı yerleşme (*neolocality*) denilir’ (Erdentuğ, 1991).

Eşlerin hem kadının hem erkeğin ailesinin yanında yaşamalarına ise bilokal (iki yerlilik) denilmektedir ve genelde göçebe toplumlarda görülmektedir.<sup>4</sup>

Türkiye’deki ailelerin yerleşim biçimlerine baktığımızda en çok görülen tür, baba yanı yerleşme (*patrilocality*)’dir. Ataerkil ideolojinin de etkisinin bir yansıması olarak görebileceğimiz patrilokal yerleşme biçimi, günümüzde yavaş yavaş etkisini yitirmekte olsa da varlığı azımsanmayacak derecededir. Bu yerleşim biçimine hâlihazırda çevremizde hala rastlamaktayız ve bunun sebeplerinden birisi de geleneksel toplum yapısıdır. Doğu ve

---

<sup>4</sup> <https://www.felsefe.gen.tr/evlilik-turleri-nelerdir/>

Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde bu durum, Batıdaki yaşam biçimlerine de bakıldığı zaman daha yoğun görülmektedir. Buna bağlı olarak kadınların eşinin anne-babasının yanında yaşamaya devam etmesi ve onlara hizmet etmesi gerektiği inancı ülkemizde yaygın olarak görülür. Matrilokal yerleşme biçimi ise diğer iki türe göre daha seyrek görülüyor çünkü erkeğin eşinin anne babasının yanına gelmesi durumu ülkemizde içgüveysi olarak tanımlanır. İçgüveysi gelmek ise toplumumuzda erkeğin yetersiz olup kadından ve onun ailesinden yararlanması olarak algılandığı için damgalamaya maruz kalmamak adına tercih edilmemektedir. Neolokal yerleşim biçimi ise geçmişten günümüze, gittikçe artış gösteren bir türdür. Batı illerimizdeki toplulukların yaşam biçimlerinde daha sık rastlanmakta olmasıyla birlikte bir diğer sebep ise sanayileşmenin getirisiyle yeni illere taşınma gerekliliği duyan aile fertleri, eş ve çocuklarını da alarak yeni bir ile yerleşmeleridir.

### **2.1.3. Eş Tercihine Göre Evlilikler**

Evlilik birliği gerçekleştirilirken sosyokültürel uyumun sağlanması hem kadın hem erkek için önemli bir unsurdur. Eşlerin belli bir sosyal sınıftan seçilmesi iki şekilde gerçekleşmektedir. Bunlar; grup içi (endogami) ve grup dışı (ekzogami) evliliklerdir.<sup>5</sup> Endogami türü evlilikler tarım toplumlarının topraklarının bölünmesini engellemesi adına tercih edilen bir türdür. Bu evlilik türü ülkemizde de benzer sebeplerle, mirasın bölünmemesi veya eşlerin aynı kültürel topluluğun üyesi olması gerektiği düşünüldüğü için tercih edilmektedir. Bu durum bize toplumda kültürlerin farklılaşması ve uyum sorunun yaşanmaması adına grup içi evlilik birliği kurulurken ortaya çıkan bir olgu olduğunu gösteriyor. Ekzogami türü evliliğe de ülkemizde sıkça rastlanır. Bu tür evliliği tercih edenlerin sosyal ve kültürel olarak sınıflaşmayı göz ardı eden bir yaklaşımla gerçekleştirdiği görülür.

---

<sup>5</sup> Mahmut Kaya a.g.e s. 14

Kültürlerini etkili bir şekilde korumaya çalışan bazı topluluklarda eşin farklı bir kültürden seçilmesi aile tarafından tepkiyle karşılanmasına sebep olabiliyor.

‘Türk ailesi hem Batı görünümlü biçimiyle hem geleneksel kalıplar içindeki tam bir geçiş dönemi ailesi özelliği göstermektedir ve bu noktada (aile yapımızın sağlamlığına ilişkin görüşlerin aksine) bir tip oluşturmamıştır’ (Aydın M. , 2000). Bu sebeple günümüzde evliliklerin karmaşık ve birçok türden etkilenecek gerçekleştirildiğini söyleyebiliriz. Her iki türde de evliliklerin yoğun biçimde gerçekleşmesi, ülke içerisinde kültürel çeşitliliğin fazla olmasının ve bu kültürlerin de sosyal yaşamda etkin bir şekilde rol almasının etkisi vardır.

Bahsettiğimiz evlilik türlerinin yanı sıra ülkemizde görülen geleneksel toplumlardan günümüze kadar ulaşan evlenme biçimleri de çeşitlilik göstermektedir. Bu evlenme biçimlerinin çoğunda kadının değersizleştirildiği ve ikinci plana atıldığı bir sistem göze çarpıyor. Aile birliği içerisinde kadının konumuna, görev ve sorumluluklarına baktığımızda, medeni kanundaki eşitlik ilkesinin fiili yaşamda uygulanmasında birtakım sorunlar olduğunu görmekteyiz. Araştırmayı gerçekleştirme amacımız aslında birbirleriyle bağlantılı ve kadını küçük düşüren birçok evlilik biçiminin günümüz şartlarında hala devam ediyor olmasının kadınlar üzerindeki etkisini görmektir. Araştırmayı yapacağımız kadınların çok eşli bir aile yapısından gelmiş olması ve kendisinin bir şekilde bu evlenme biçimlerinin de etkisiyle kuma veya üstüne kuma getirilen konumda olması gerekmektedir. Bu yüzden bu bölümde geleneklerimizdeki evlilik biçimlerinden söz ederken ilk önce ‘kuma’ olgusundan bahsedeceğiz.

#### **2.1.3.1. Kuma Olgusu**

Erkeğin evli olmasına rağmen eşiyile dini veya resmi nikâhlıyken biriyle daha dini nikâhla evlenmesi halinde bu eşlerin her birine kuma denilmektedir. Poligami türü evliliğin

polijini şeklidir ve geçmişten günümüze oranlarının azalmasıyla birlikte geleneklerimizde var olmuş bir olgudur. Hassanpour, yaygın olmamakla birlikte çokkarınlılığın patriarkal gücün bir başka pratiği olduğunu ve bir erkeğin yaşa göre hiyerarşik olarak sıralanmış birkaç karısı bulunduğunu belirtir: *jini gewre* ‘çokkarılı toplumlarda kıdemli olan kadın eş’; *jini nawuncî* ‘ikinci ya da üçüncü kadın eş’; *jini piçûk* ‘en küçük kadın eş’tir. *Hewî* (kuma), çokkarılı olan toplumlarda tüm kadınlar için kullanılan isimdir. *Ser be hewî*, var olan eş ya da eşlerin yanı sıra kuma olarak gelişini tanımlar (Maisel, 2018).

*‘Mores make everything right’* (Töreler her şeyi doğru kılar) İngiliz atasözü

#### **2.1.3.2. Berdel Geleneği**

TDK’de berdel, ailenin kız ve erkek çocuğunun diğer ailenin kız ve erkek çocuğuyla karşılıklı olarak aynı zamanda evlendirilmesi olarak tanımlanmaktadır. Anadolu’da bu şekilde bir evlilik biçimine parasız takas gözüyle bakılmakta ve durumu olmayan aileler tarafından uygulanmaktadır. Ailedeki erkek çocuğun evlenebilmesi için maddi kaynağı olmayan aileler kız çocuklarını bir ödeme aracı olarak kullanıyor diyebiliriz. Kız çocuğunun, abisinin evlenmesi için istemediği biriyle evlenmek zorunda bırakılması yine bu toplumlarda kadınların araç olarak kullanıldığına işaret etmektedir. ‘GAP İdaresi’nin kendi bölgelerinde yaptığı bir araştırmaya göre, başlık parası alınmadan yapılan evliliklerin %30’luk bir bölümünün berdel usulüyle gerçekleştiği ortaya çıkmıştır (Kadınlar Köle Gibi Kullanılıyor , 2000).

#### **2.1.3.3. Başlık Parası**

Geleneklerimizde sıkça rastladığımız bir diğer olgu da başlık parasıdır. Bu duruma karşı çıkanlar tarafından, kadınların bir eşyaymış gibi satılması olarak görülen başlık konusu

günümüze kadar birçok tartışmaya yol açmıştır. ‘Bütün Türk, topluluklarının evlenme olayı ile alâkalı âdetlerinden biri olan kaim (başlık); söz kesildikten sonra, erkek veya ailesi tarafından, kız (gelin adayı) tarafına verilen para, mal, armağan vs. için kullanılan bir kelimedir’ (Turan, 1991). Örneğine sıkça rastladığımız bir konu olmasıyla birlikte başlık parası kadının onurunun hiçe sayılmasının bir sonucudur.

#### **2.1.3.4. Kız Kaçırma**

Kız kaçırma toplumların kültürlerini yaşayış biçimlerinin bir sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır. Günümüze kadar karşılaştığımız kız kaçırmanın sebepleri arasında en çok bilinenler erkeğin başlık parasını ödeyememesi, ailenin sosyo-kültürel sebeplerle evliliğe karşı çıkması ve iki aile arasındaki sorunlar yer almaktadır. ‘Bekâretin önemli ve evliliğin evrensel olduğu geleneksel toplumlarda, kaçma dönüşü olmayan bir sosyal sigortadır. Başlık töresini berdelsiz çiğneyen kesin bir çözüm!’ (Güvenç, 2012).

#### **2.1.3.5. Kan Bedeli**

Bu tip evlilik, aralarında kan davası olan iki ailenin, kan davasını sonlandırıp, barış tesis etmek amacıyla çocuklarını evlendirmeleridir. Ülkemizde daha çok Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgemizde uygulanmaktadır (Tacoğlu, 2011). Kan bedeli olarak evlilik birliği kurulması adından da anlaşılacağı üzere bir bedel için kadınların kurban edilmesidir diyebiliriz. Anlaşmazlıkların çözümünün evlilikle sağlanacağını düşünen aile tarafları bu şekilde kurulan evliliğin getireceği sonuçlara da katlanmış olmalıdır. Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde sıkça rastlanan kan davalarının bitmesini sağlayan bu evlilik biçimi kadının, çoğu evlilik biçiminde görüldüğü gibi bir araç olarak kullanılması söz konusudur.

Ataerkil aile yapısında hem kız çocuğa hem de erkek çocuğa evlilikleriyle alakalı tercih yapma hakkı tanınmamaktadır (Aydemir, 2011). Kan davasının bitmesi adına evlenecek kişilerin rızası alınmadan, ataerkil ideolojinin getirdiği bir sonuç olan aile reisinin karar almada söz sahibi olması sebebiyle mutsuz evlilikler ortaya çıkmaktadır. Bu şekilde kurulan evlilikler, istemediği biriyle evlendiği için ileride erkeğin tekrar evlenmek istemesiyle sonuçlanabiliyor. Bu isteğin sadece erkekler tarafından dile getirilebilmesi de ataerkil ideolojinin kadınlar üzerindeki hâkimiyetine örnek oluşturuyor.

#### **2.1.3.6. Taygeldi**

Türkiye’de görülen çocuklu dul bir kadınla, çocuklu dul bir erkeğin evlenmesi ve bu çocukların evlendirilmesine de taygeldi evlilik denilmektedir (Balaman, 2002). ‘Dul annenin dul bir baba ile çocuklarının da birbirleriyle evlenmesiyle gerçekleşen ‘bir tarlada üretip tek kazanda tüketme’ anlayışıyla aile çıkarına dayanan bu birliktelikte boşanmak olanaksızdır’ (Arıkan, 1992). Bu evlilik biçimi toplumumuz tarafından yaygın ve alışlagelmiş bir tür değildir. Taygeldi evlilik de berdel ve kız kaçırma gibi başlık parasını ortadan kaldıran bir evlenme türüdür fakat bunun yerini insanların takas edilmesi almaktadır.

#### **2.1.3.7. Levirat Geleneği**

‘Etimolojik olarak Latince “*levir*” (erkek kardeş) sözcüğünden türetilen levirat, en genel anlamıyla bir erkeğin, ölmüş erkek kardeşinin dul eşiyle evlenmesi kuralıdır ve karşılıklıdır’ (Cengiz, 2009). ‘Levirata göre; dul kalan kadın, ölen kocasının erkek kardeşi tarafından eş olarak alınır ve böylece aile servetinin el değiştirmemesi, aynı ailede kalması sağlanırken kadının hayatı ve geleceği de garanti altına alınırdı’(Güler, 1992). Leviratın yaygın olduğu topluluklarda kadının korunmaya muhtaç olduğu düşüncesi yer almaktadır. Bununla birlikte kadının ve çocukların yabancı bir eş ve baba yerine yine ölen eşin ailesinden

olan biriyle birlikte olması, egzogami türünde evliliğin oluşma sebeplerinin de bir yansımasıdır. Kendi kanlarından olan çocukların yabancı bir baba tarafından yetiştirilmesini istememeleri de yine leviratın sebepleri arasındadır. ‘Bu evliliğin gerçekleşme nedenine erkeğin ailesi açısından bakarsak daha farklı bir durumla karşılaşırız. Nedenler arasında gelinin marifetli, itaatli olması ve gelinlerinden memnun olmalarından başka evi tanıyan biri olarak aile sırlarının dışarıya çıkmaması amaçlanır. Kadına ‘bir kez içimize girmiş, yabancıya gitmesin’ anlayışıyla bakılır. Aslında kadın bu geleneğe göre; ailenin bedelini ödediği bir malı sayılmaktadır. Bu evlilik de gelin olan kızın mülkiyetinin, bir erkek kardeşten diğerine geçmesi anlamına gelmektedir’ (Başaran, 2001). Yengeyle evlenmeye mecbur bırakılan erkek ise ileride yaş aralığının fazla olmasından kaynaklı tekrar evlenmek isteyebilir. Bu durum da çok eşliliğe neden olan unsurlardandır. Bütün evlilik biçimlerinde olduğu gibi yine kadına fikri sorulmadan kayınbiraderiyle evlenmesi zorunlu bırakılır ve üstüne kuma getirilmesi de çevresi tarafından daha kabul edilebilir bir sebepten olduğu için itiraz etmeye hakkı olmadığı düşünülebilir.

#### **2.1.3.8. Sororat Geleneği**

‘Karısı ölen erkeğin ergen olan baldızı ile evlenmesine sororat denir. Sororat, çocuklara en iyi anneliği yapacak kişinin çocukların teyzesi olabileceği düşüncesinden hareketle yapılır ve burada da amaç kız alıp veren ailelerin arasında kurulmuş olan akrabalık ilişkisinin devamını sağlamaya yöneliktir’ (Bağlı & Sever, 2005). Levirat ve sororat evliliklerini akraba evliliği başlığı altında değerlendirebiliriz çünkü evlilik birliği sağlandıktan sonra iki tarafın ailesi birbirine akraba olur anlayışı kültürümüzde var olan bir düşüncedir. Karısı ölen babanın baldızı ile evlenmesi durumunda kadının yaşının küçük olması erken yaşta evliliğe neden olan unsurlardan olabilir. Erken yaşta olmasıyla birlikte erkeğin yaşının

büyük olması yani kadın ve erkeğin arasında yaş farkı olması dikkate alınmadan gerçekleştirilir. Eşlerin bu evliliklerde söz sahibi olmamalarının, onların yerine ailelerin hatta aile reisinin karar vermesinin sonucunda belki de birbirini istemeyen iki insanın evlenmeye zorunlu bırakılması da kişi hak ve hürriyetini sınırlandıran etmenlerdendir.

Anadolu’da yoğun olarak karşımıza çıkan bu evlilik türleri insan yaşamının değersizleştirilmesinin gerçek bir örneğidir. Kadınların ikinci belki de üçüncü plana atıldığı, duygu ve düşüncelerinin hiçe sayıldığı, görmezden gelindikleri bir aile sisteminde hayatlarını sürdürmeye çalışmaları beklenmektedir. Ataerkil aile yapısında erkeğin söz sahibi olmasının etkisini bu evlilik türlerinin uygulanmasından da görmekteyiz. Aile sistemlerinin bir gereği olarak evin reisi babadır ve toplumun düşüncesine göre erkeğin kadına lütfettiği erkek çocuk da babadan sonra söz sahibi konumunda olur. Bu düşünceler Türkiye’de belli kültürlerde görülmekle birlikte erkeğin ön planda olması Türkiye’nin geneline yayılmış bir olgudur ve en basitinden neredeyse bütün kültürlerimizde erkek olmak ayrıcalıklı olmak demektir. Bu düşünce biçimi toplumumuzda normalleştirilmiştir. Erkeğe atfedilen bu görüşlerde, ülkemizde yaygın olan İslam dininin de etkisi vardır. İslam dinin yorumlanmasından kaynaklı oluşan düşüncelere göre erkeğin kadından üstün olması toplumumuz tarafından onaylanmış ve olması gerekenin bu olduğu görüşü yerleşmiştir. Fakat bu gereklilik toplumun yaşayış biçimine göre ve geleneklerine göre de zamanla evrilerek günümüzdeki düşünce yapısına ulaşmıştır. Geleneksel toplumlarda erkeğin konumu daha keskin bir çizgiyle belliyken modern toplumlarda bu çizgi daha soluk ve gizil bir antlaşma gibi görülebiliyor. Eşitliğin vurgulandığı, kadının konumunun Doğu’ya göre Batı’da daha güçlü olması durumunda bile iki tarafın da belli sorumlulukları vardır. Bu kalıplaşmış düşünceler kadını kadın olduğu için en basitinden ev işlerinde ve çocuk bakımında sorumluluk sahibi yapar. Bu anlayış bütün

evliliklerde geçerli olmamakla birlikte genel olarak Batı'daki yaşam biçimlerinde de gizil olarak varlığından söz edilebilir.

Türkiye'deki aile yapısının net bir tanımından bahsetmek bu gerekçelerle mümkün olmamaktadır. Toplum düzeni çevrenin yaşayış biçimi, sosyal, kültürel ve ekonomik unsurların da etkisiyle çeşitlenmektedir. Bir bakıma toplumun genel bakış açısı, Türkiye sınırları içerisinde aile ilişkilerinin özgür bir biçimde yaşanamamasını doğurmaktadır.

## **2.2. Türkiye'de Feminist Perspektif ile Kadın Algısı**

Günümüzde insanlar renklerinden, dinlerinden, dillerinden ve cinsiyetlerinden dolayı ayrımcılığa uğramaktadırlar. Belirli bir grubun üyesi olmak, bireyin hem toplumsal yaşantıda hem de onun parçaları olan siyasal ve çalışma yaşamındaki yerini etkilemektedir. Bu etkilenme kadın söz konusu olduğunda ayrımcılık olarak kendini göstermektedir (SARI, 2017). Bu ayrımcılık kadınlara karşı fiziksel, psikolojik ve ekonomik olarak yansıtılmaktadır. Hemen hemen tüm toplumlarda kadına yönelik ayrımcılık görülmektedir. Her ne kadar bu ayrımcılığı ortadan kaldırmak adına çalışmalar yapılmış olsa da ve bu çalışmalar devam etse de tam anlamıyla etkisi görülmüş değildir.

Türk toplumunda var olan toplumsal cinsiyet ayrımını ve kadınlık olgusunu, toplumsal kültürel dokunun genel yapısıyla birlikte ele almak gerekir. Türk toplumunda kadını ayırıştıran toplumsal cinsiyetin varlığı, toplumun yüzyıllarca biriktirdiği, oluşturduğu ve temsil ettiği kimlikle birlikte okunarak anlamlı kılınabilir. Bu doğrultuda kadın, toplumsal cinsiyet ayrımına hem erkekler ve toplumun geneli tarafından maruz bırakılmakta ve hem de aynı toplumdan müstakil olarak yaşamakta gibidir (BİNGÖL, 2014).

Türkiye toplumu içerisinde de kadın, cinsiyetinden kaynaklı olarak birçok ayrımcılığa maruz kalmaktadır. Kadın, haklarından mahrum bırakılmakta ve kendisi hakkında çoğu zaman söz sahibi olamamaktadır. Bekârken babası ve abilerinin, evlendiği zamanda eşi tarafından egemenlik altına alınmaktadır. Bu durum hem kamusal alanda hem de özel alanda söz konusu olmaktadır. Nüfusun çoğunluğunu oluşturan kadın bireyler, toplum tarafından bastırılmakta aynı zamanda görünmez kılınmaktadır. Çünkü Türkiye de kadın olmak, güçsüz, sahip çıkılması gereken, kötülüklerin sebebi olarak görülmektedir ve bu durum tüm kadınların ortak kaderidir. Bu anlayışın yıkılması konusunda birçok hukuksal çalışma yapılmış olsa da var olan bu zihniyeti tamamen yok etmek ve değiştirmek noktasında istenilen seviyeye daha gelinmemiştir.

Geleneksel toplum yapısına sahip bölgede kadının konumu da büyük oranda geleneksel rol ve statüler tarafından belirlenmektedir. Başka türlü ifade edilecek olursa kadın, cinsiyet temelindeki iş bölümü uyarınca “ev hanımı”, “analık” gibi rolleri yerine getiren geleneksel bir konumdadır (ÖKTEN, 2009). Bu toplumlarda kadın ev içinde tutularak namusun korunacağı düşüncesi yaygındır. Çünkü namus olgusu yalnızca kadına atfedilmiştir, erkek ise kadının namusunu korumakla yükümlüdür. Bundan ötürü kadın birçok hakkını kullanamamakta, kendi savunmasını yapamamakta ve erkeğin aynı zamanda toplumun himayesi altına girmektedir. Geleneksel toplumlarda ki evliliklere bakılacak olursa daha çok aynı aşiret içinde ya da akrabalarla evlilikler yapılıyor. Burada yine kadın rızası ya da düşüncesi önemsenmiyor ya da hiç sorulmuyor bile, toplumun erkekleri tarafından kadın hakkında birtakım kararlar veriliyor ve kadının bu kararı kabul etme mecburiyetinde bırakılıyor.

Kadınlık tanımı ve kadınların gündelik yaşam içindeki deneyimleri feminist araştırmalarında ayırt edici özelliklerinden biri olmuştur. Feminizmin temel argümanlarından biri kadının en önemli görevinin erkeklere hizmet etmek olduğunu öğreten toplumsallaşma sürecidir. Bu nedenle feminizme göre, kadının yükselişi için temelde toplumsal düzeyde yenilikler gereklidir. Çünkü kadınların içinde sosyalleştiği toplumun örüntüleri, kadınlar için hakların elde edilmesinde sınırlayıcı bir etkiye sahiptir. Bu nedenle feministler yalnızca yasal hakların elde edilmesi mücadelesi değil, toplumsal düzeyde köklü dönüşümler gerçekleştirme amacıyla olmuşlardır. Kadın için gerçekleştirilecek söz konusu köklü dönüşüm için aile alanından yani ev içinden başlamak gerekir. Özgürlüklerin kazanılması, hakların elde edilmesi ve demokratikleşme için özel alandan hareket edilmeli ancak kamusal alanda önemli bir boyut oluşturmalıdır. Bu noktada kamusal alan ve özel alan ayrımı feminist bağlamda tartışılması gereken önemli bir konu olarak öne çıkmaktadır (“Kesişen Mikro Farklılıklar” Feminizm ve Dayanışma, 2009).

Evlilik olgusu içerisinde de kadın benzer sorunlarla karşılaşmaktadır. Toplumsal kurumlar arasında yer alan ailenin oluşmasında büyük bir öneme sahip olan evlilik olgusu, toplumdan topluma yapı ve işlev farklılıkları gösteren sosyolojik bir olgudur (Kaya, 2004). Türkiye toplumunda da evlilik olgusu farklılıklar göstermektedir. Doğu- batı sentezli, çeşitleri olan, geleneksel temele dayanan zamanla batılılaşmanın etkisiyle yeni şekiller kazanan bir evlilik olgusuna sahiptir. Özellikle bu evlilik olgusu içerisinde kadının konumuna bakacak olursak eğer, kadın evlilik sürecinde de tamamen söz hakkına sahiptir diyemeyiz. Doğu kesiminde bu durumun etkisi daha fazlayken, daha modern dediğimiz Batı kesiminde de kadın yeterince söz sahibi değildir. Evin reisinin erkeğin olması, evdeki kararlarda son sözün erkeğin vermesi, kadının yapmak isteği şeylerde ya da gitmek isteği yerlerde erkekten izin

alması gibi durumlar kadının evlilik süreci içerisinde de ikincil konumda olduğunun göstergeleridir.

Kadın, erkeğin hükümlerinden ve önceliğinden çıkıp henüz onunla aynı konuma yükselememiştir. Kendine ‘aile kadın’ından başka sıfatlar edinmekte zorlanmakta, edinse dahi rol çatışmalarına gebe kalabilmektedir (BİNGÖL, 2014).

Türkiye toplumun da kadının evlilik içerisinde karşılaştığı diğer bir sorun ise kumalık ve metreslerin varlığıdır. Kuma olgusu, Türkiye toplumunda geçmişten günümüze süre gelen bir olgudur. Özellikle Doğu Anadolu ve Güney Anadolu bölgelerimiz de daha fazla görülmektedir. Kumalığın birçok nedeni vardır. En büyük nedeni, ilk eşin erkek çocuğu yoksa ikinci eş yani kuma, erkek çocuk doğursun diye getirilir. Çünkü bu geleneksel toplumlarda erkek çocuk çok önemli bir yere sahiptir. Aynı zamanda alışılan bir durum olduğun içinde normal karşılanmaktadır. Kumalar genelde birlikte aynı evde yaşarlar ve ilk eş ile kuma gelen yine eş arasında yaş farkı da fazla olur. Yine diyebiliriz ki kuma olgusuna erkekler karar vermekte ve kadın devre dışı bırakılarak söz hakkı tanınmamaktadır. Kuma gelen kadında kendisine kuma getirilen kadında itiraz etme şansına sahip değildir. İlk eşin itiraz etmesi durumunda boşanmayla tehdit edilir, kuma olarak gelecek olan kadın ise itiraz etmesi durumunda baskı ve şiddetle karşılaşabilmektedir. Kumalık ilişkisinde bulunan kadınların herhangi bir destek kaynakları da bulunmamaktadır, buluns bile erkeklerin tepkileriyle karşı karşıya kalmaktadırlar. Bu durum farklı koşul ve şekillerde batı bölgelerimizde de devam etmektedir.

Ancak az gelişmiş bölgelerimizde ki imam nikâhlı kumaların yerini, gelişmiş büyük kentlerimiz de “metres” diye anılan çokeşlilikler almaktadır. Kırsaldaki kadınlar kuma iken şehirlerdeki kadınlar metrestir. Metreslik bir nevi modern çağın kumalığı sayılır. Kalabalık

şehirlerde yaşayan, birbirini tanımayan insanların sosyal baskıya uğramaları daha zordur. Bu durum toplumun kabul görmediği ilişkilerin rahat yaşanmasına zemin hazırlamaktadır. Modern çağda, şehir hayatında “metres” kavramı yerini “birlikte yaşama” ya bırakır (Başaran, 2001). Yalnızca isim değiştirerek Batı bölgelerimizde de benzer olgu görülmektedir. Tabi belli farklılıklar var. Metres olarak tanımlanan ikinci eş, ilk eş ile aynı evde yaşamamaktadır hatta çoğu zaman birbirlerinden haberdar bile olmaktadır. Özellikle ilk eşin resmi nikâhı yoksa bu durum daha kolay saklanmaktadır.

### **2.3. Çok Eşliliğin Etkenleri**

Çok eşliliğin tarihine bakan Russell’e göre; tek eşliliği çökerten ilk şey olarak ekonomik dürtünün işe karışması görünmektedir.

“Ekonomik dürtü, içgüdü üzerine kurulan ilişkilerin yerine, kölelik ve satın alma ilişkilerini geçirdiği için, cinsel davranış üzerinde etkinlik kurduğu her yerde kaçınılmaz olarak yıkıcı olmuştur. İlk tarım ve köy topluluklarında karılar ve çocuklar erkeğin ekonomik varlığıydılar. Evli kadınlar ve beş altı yaşını aştıktan sonra hayvan gütmeye ya da tarlada yararlı olan çocuklar, koca için çalışırlardı. Sonuç olarak güçlü erkeklerde olabildiğince karı almak eğilimi doğdu. Çokeşlilik, genel olarak büyük bir kadın fazlalılığı olmadığı için, topluluklarda pek fazla yaygınlık kazanamamakta, önderlerin ve zenginlerin ayrıcalığı haline gelmekteydi. Böylece kadın, ailede birincil işlevi kazanç sağlayan bir evcil hayvana eş duruma gelerek, cinsel işlevi ikincil duruma düştü’ (Russell, 1996).

Çok eşliliğin ortaya çıkmasında ekonomik nedenler etkili olsa da günümüz toplumu incelendiğinde poligaminin ortaya çıkmasında birçok değişken etkilidir. Bu yüzden çok eşlilik tek bir faktörle açıklanacak bir olgu değildir. Türk toplumunun çok eşlilik nedenleri incelendiğinde Arap topluluklarından etkilenme, tarımda çalışacak işgücü temin etme, çok

çocuk sahip olma ve özellikle erkek çocuk sahip olma arzusu, erken evlilikler, aile ve çevre baskısı, eğitim şartları, kişisel tercihler, zorunluluklar vb. sıralayabiliriz.

Çok eşlilik olgusu ile ilgili olarak ülkemizde araştırmalar yapan Altan Eserpek Erzurum ve Kocaeli yöresinde yapmış olduğu araştırmanın sonucunda çokeşliliğin nedenleri hakkında şu sonuçlara ulaşmıştır: Araştırma köylerinde tarım ilkel araçlarla yapılmaktadır. Bu toplumda insan emeğine duyulan ihtiyaç, polijini için bir ön koşul niteliğindedir. Erkek evladın soyu devam ettirmesi, ortak mülkü devralması ve anne –babanın geleceğinin güvencesi olması, dolayısıyla aile reisinin saygınlığının derecesini yükseltmesi erkek evlat sahibi olma isteğini şiddetlendirmektedir. Bu nedenle erkek evlat istemi poligam evliliği meşrulaştıran en önemli faktör olarak belirlemektedir. Türk Medeni Kanununun göre geçerli olan tek evlilik biçimi ‘monogami’ yani bir kadının bir erkekle evliliğidir. Ancak Türkiye’nin bazı yörelerinde ‘polijini’ ye hala rastlamak olasıdır (Kaya, 2004, s. 24).

Evlilik, toplumun kültürel yapısı ve değer yargılarına göre farklılıklar gösterir. Toplumlar kimin kiminle, kaç eşle ve hangi koşullar altında evlenebileceğine dair bir takım kurallar belirlemişlerdir. Günümüzde tek veya çok eşli evlenme biçimlerinin ortaya çıkmasında yöresel faktörler, kültürel farklılıklar, eğitim durumu, sosyal ve ekonomik nedenler önemli ölçüde rol oynamaktadır. Sorunların bölgeye has özelliklerden daha çok, kadın kimliğinden ve eğitimsizlikten kaynaklandığı anlaşılmaktadır (Tunç, 2005).

Bunlara ek olarak çok eşli evliliklerin nedenleri olarak toplumdaki üretim biçimi (ekonomi-işgücü), inanç ve kanaatler (din-felsefe), örf–adet ve sosyal normlar (kültür hukuk), sayıca çoğunluk (nüfus) ve yerleşim yeri (coğrafya) gibi özgün faktörler sayılmıştır. Çok eşli evliliğin görüldüğü yerlere özgü sosyal şartları mevcuttur. Bu şartlar çok eşli evliliğin o

yerdeki varlığını ve kültür kalıpları içerisinde yeniden ortaya çıkmasını sağlamaktadır (Kaya, s. 28).

Bir başka neden olarak, kadın bedeni hem geleneksel hem de modern toplum tiplerinde cinsel bir nesne olarak algılandığı zaman, kadın bedeni ve cinsel işlevleri kişiliğinden ayrılarak sadece bir araç durumuna indirgenmiş olur. Kadın bedeni, erkeğin bakış nesnesi olarak kurgulandığında, kadının tüm beden parçaları erkeğin cinsel keşfine açık ve cinsel haz sağlayan bir unsura indirgenmiş olur (Bilgin, 2016).

Erkeklerin çoğu, sadece doğal ihtiyaçlarını gidermek için veya işlerine baktırmak üzere kadınlarla evlenmektedir. İhtiyaçlarını çeşitli sebeplerle gideremeyen erkek ise gayrimeşru yollara başvurmaktadır. Bununla birlikte kadın bir hastalığa, bir illete, bir sakatlığa tutulabilir, kadının çocuğu olmayabilir. Bu durumda çok eşlilik kadın için de hayırlıdır. Ayrıca zenginliğin yarattığı sefahatin önünü almak için de çok eşliliğe izin vermekten başka çare yoktur (Sami, 1996).

Kırsalda çok eşli evlilik, erkekler için para ve ekonomik gücün; kadınlar için ise, onların ve ailelerinin ekonomik güçsüzlüğünün göstergesidir (İlkkaracan, 2001). Buna göre eğitim düzeyi düşük olan erkeklerin ekonomik güçleri arttıkça evlendikleri eş sayısı da artmaktadır. Anadolu’da kadın “mal” gibi satın alınabildiği için yeterli parası olmayan bir erkek, kadını kaçırmadıkça tek bir kadınla evlenmesi bile zordur. Birden çok kadınla evlenen erkekliğin ise; her şeyden önce alım gücüne sahip olması gerekmektedir. İlk başta kadın için ödenen para daha sonra onun sırtından çıkarılacaktır. Koca bu kadarla da kalmayacak bu “köle”nin sırtından edindiği artık değerlerle kendine bir sermaye ve kapital bile kurabilecektir (Başaran, 2001, s. 60).

Çok eşliliğin nedenleri göz önüne alındığında, erkekler kendi zevkleri ve istekleri için ikinci, üçüncü hatta dördüncü eşi alabilmektedirler. Eşin hastalanması ve bu yüzden sorumluluk ve görevlerini gerçekleştirememesi ayrıca cinsellik açısından erkeğin kadını yetersiz görmesi de poligami için geçerli sebepler olarak görülmektedir. Bu durum erkeğin kendi isteğiyle de gerçekleşse de ailenin ve çevrenin zoruyla da gerçekleşebilmektedir. Suriyelilerin Türkiye'ye göçünün artmasından sonra çok eşlilik olgusu içinde yabancı evlilikler de artmıştır. Suriye'den göç eden eşlerini ve ailelerini kaybeden kadınlar çaresiz kaldıkları için Türkiye'deki erkeklerle evlenmekte ve ikinci eş olmayı kabul etmektedirler. Zaten kendi ülkelerinde de çok eşliliğin normal karşılanması ve evlilik cüzdanlarında 1 erkek ve 4 kadın boşluğu bulunduğu için buraya gelip ikinci eş olarak evlenmeleri Suriyeli kadınların normal karşıladığı ve kabullendiği bir durumdur.

Erkekler onları çok eşliliğe iten nedenler arasında; erken evlendirilmeyi ve köyden kente göçü göstermektedirler. Erken yapılan evlilik bir süre sonra erkek için sıkıcı gelmekte, bu nedenle erkek yeni arayışlar içine girmektedir. Toplumun kendisine sunduğu özgürlükle, yeni kurduğu ilişkiyi imam nikâhı ile oluşturur. Ülkemizde çok eşli evlilik konusunda sayısal veriler, bu evlilik biçiminin Doğu Anadolu Bölgesi ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin toplum yapısındaki farklılaşmasından, diğer bir deyişle, bu bölgede egemen olan aşiret düzeninden kaynaklanmaktadır (Başaran, 2001, s. 53-55). Özellikle doğu kültüründe soy devamı aşiret için önemli bir konudur. Soy devamı ve mal varlığının aile içinde kalması amacıyla erkek çocuğa sahip olmak isteyen erkekler birden fazla kadınla evlenmektedir.

Kırsal kesimlerde 'aşiret düzeni' toplum yaşamının temelidir. Bireylerin geleceğinin aşiretin gücü belirlemektedir. Aşiretin güçlülüğü bireylerin toplum içindeki statüsünü arttırmakta, can ve mal güvenliğini sağlamaktadır. Aşiretin gücünü ise, topluluktaki kişi ve

özellikle erkek sayısı belirlemektedir. Aşiret yaşamının devamını sağlamak isteyen erkekler, çok sayıda çocuğa, daha doğrusu çok erkek çocuğuna sahip olmayı amaçlarlar. Aşiret ayrıca, içindeki akrabaların yeni evlilikleriyle de genişlemektedir. Güçlü bir aşiretin içinde yer almak onlardan biri olmak insanlara güven duygusu sağlamaktadır. Aşiret toplumlarında çok eşliliğe yaygın olarak rastlanıldığı gibi; düşman iki aşiretin arasındaki gerginliği yumuşatmak amacıyla aşiretin ileri gelen erkeğine diğer aşiretten bir kızı ikinci eş olarak vermek şeklinde de rastlanır (Elmacı, 1996).

Çok eşlilikte ataerkil toplum yapısının da çok önemli etkileri vardır. Günümüzde çok eşliliğin en yüksek oranda yaşandığı aşiret düzeni ataerkil yapının tüm özelliklerini taşımaktadır (Kandiyoti, 1997). Ataerkil anlayışa sahip toplumlarda erkekler, çok eşli evliliklerini sosyal, kültürel, psikolojik ve dinsel olmak üzere çeşitli nedenlere dayandırmaktadır. Yasaların çok eşliliğe karşı olmasına rağmen, bunun dini inançlara karşı olmadığını ifade ederek Tanrı yasalarının insanlığın yasalarından daha üstün olduğunu açıkça savunmaktadırlar (Başaran, s. 74-75).

#### **2.4. Çok Eşlilik, Din ve Hukuk**

Toplumun hayat tarzı, gelenekleri, kültürü, erkek-kadın nüfus oranı, ekonomik ihtiyaç ve imkân, sosyal statü, bölgesel şartlar gibi dış faktörlerle de yakından ilgili olan çok evlilik insanlık tarihinde yaygın bir geçmişe sahip bulunmaktadır (Ali & Öğüt).

Poligami eski hukuk sistemlerinde, dini inançlarda ve toplumlarda bilinen ve uygulanan bir husustur. <sup>6</sup> Çok evlilik insanlık tarihinin çok eski adetlerinden birisidir.

---

<sup>6</sup> Sadri Maksudi Arsal, Umumi Hukuk Tarihi, (İstanbul: İstanbul Matbaacılık, 1948), 131, 135; Musa Carullah, Kur'ân-ı Kerîm Âyetlerinin Nurları Huzurunda Hatun, Yay. Haz: Mehmet Görmez, (Ankara: Kitabiyat Yayınları, 1999), 69-70; Mustafa es-Sibâî, el-Mer'e beyne'l-fikhi ve'l-kânûn, (Beyrut: el-Mektebetü'l-islâmî, 1999), 60-67; Bekir Topaloğlu, İslâm'da Kadın, (İstanbul: Yağmur Yayınları, 1990), 96-98; Ali-Öğüt, "Çok Evlilik", Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi (Ankara: TDV Yayınları, 1993), 8, 365-366.

Doğudan batıya doğru hemen her millet ve toplumda çok evliliğin uygulama alanı bulunduğu bilinmektedir (Ateş, 1996) Tarih boyunca evlilik şekillerini incelediğimizde bir erkeğin bir kadınla evliliğini yaygın olarak görmekteyiz. Bununla birlikte yapılan araştırmalar, çok kadınla evliliğin, en yaygın evlilik şekli olmamakla birlikte tarihin her döneminde mevcut olduğunu göstermektedir (DEMİRCAN, 2003). Eski Hint hukukunda çok evlilik caizdir. Erkekler cemiyette haiz oldukları (Brahmanlar, Kşatriya, Vaisya ve Sudra gibi) sınıflara göre dört, üç, iki, bir kadınla evlenebilirlerdi (Esat, s. 141-143).

Din tarihine baktığımızda Yahudilikte ataerkil sistem ön plandadır. ‘Tevrat’ta “Rab Tanrı kadına, “Çocuk doğururken sana çok acı çektireceğim” dedi. “Ağrı çekerek doğum yapacaksın. Kocana istek duyacaksın, seni o yönetecek.” denilmektedir.’<sup>7</sup>

Tevrat'ta evlilik, boşanma ve mirasa ilişkin kurallar tümü ile erkeklerin lehinedir. Toplumsal yaşayışta poligami egemendir. Erkeğin aynı anda birden çok eşi olabilmektedir. Fakat kadının böyle bir olanağı yoktur. Bu konu hakkında Tevrat’ta “İsrail, (diğer ismiyle Hz. Yakup) o gece kalktı; iki karısını, iki cariyesini, on bir oğlunu yanına alıp Yakbuk Irmağı’nın sığ yerinden karşıya geçti.”<sup>8</sup> Başka bir ayetten örnekte “(Hz. İshak’ın iki oğlundan biri olan Esav karılarını, oğullarını, kızlarını, hayvanlarının hepsini alıp Yakup’tan ayrıldı...” denilmektedir.<sup>9</sup>

Hristiyanlıkta da ataerkillik ön plandadır. Erkek egemenliğini ön planda tutan İncil’de bazı örneklere rastlayabilmekteyiz. ‘...Ey kadınlar, siz kocalarınıza bağımlı olun... Ey kocalar, siz de daha zayıf varlıklar olan karılarınızla anlayış içinde yaşayın.’<sup>10</sup>

---

<sup>7</sup> Yaratılış 3 / 16

<sup>8</sup> Yaratılış 32 / 22

<sup>9</sup> Yaratılış 36 /6

<sup>10</sup> 1.Petrus 3 / 1,7.

Nitekim dinlerde kadın ve erkek eşitliğinin olmadığını söyleyebiliriz. ‘Semavi dinler (Musevilik, Hristiyanlık ve İslamiyet) kadın ve erkeği varoluşsal açıdan eşit görmezler. Kadın, erkekle aynı özelliklere sahip olmadığı için, benzer hak ve özgürlüklere de sahip değildir. Dinler, ilk insan Adem’in önce, Havva’nın ise sonradan Âdem’in kaburga kemiğinden yaratıldığını iddia eder. Âdem’in, hem erkek olarak önce yaratılmış olması, hem ilk peygamber olması ona Tanrı katında apayrı bir güç, sorumluluk ve ayrıcalık tanımıştır. Kadın, erkekten farklıdır. Farklı olduğu için de onu eşit görmek, ona eşit haklar tanımak da doğru değildir. Asıl olan kadını fiziksel ve duygusal özellikleriyle tanımak ve potansiyeliyle konumlandırmaktır. Tüm dinler, kadının erkeğe itaat etmesini şart koşarlar. Bunu Tanrı’nın emri olarak da meşrulaştırırlar. Orijinali olmayan İncil’de de benzer görüşlere rastlıyoruz. Örneğin, Saint Poul’a göre, erkekler erkeklerle, kadınlar da kadınlarla eşit olabilir’ (Duman, 2012).

‘Yahudilik ve Hristiyanlık ’ta çok evliliği yasaklayan bir hüküm yoktur. *Kitab-ı Mukaddes*’te(kutsal kitap) Hz. İbrahim, Hz. Ya’küb, Hz. Davüd, Hz. Süleyman’ın ve İsrailoğulları’nın diğer bazı peygamberlerinin çok karılı oldukları belirtilmektedir. Yahudilik’te çok evlilik uygulaması Ortaçağ’a kadar devam etmiş ve ne *Kitab-ı Mukaddes*’te ne de Talmud’da(dini metin) aksi yönde bir hüküm bulunmamasına rağmen XI. Yüzyılda Rabbi Gershom tarafından yasaklanmıştır. İncil’lerde de çok evliliği yasaklayan açık bir ifade mevcut değildir. *Luther* çok evliliğin caiz olduğunu açıkça belirtmiştir. Diğer bazı Hristiyan mezhepleri de çok evliliğe izin vermektedir; mesela XVI. Yüzyılda Almanya’da ortaya çıkan Anabaptistler bunlardandır. Yahudi ve Hristiyanların bugün genellikle çok eşliliğe karşı olmaları daha çok sosyal bir vakıa olarak karşımıza çıkmaktadır’ (Ali & Öğüt)

19.y.y'da Amerika'da teşkilatlanan Mormonlar ise çok evliliğe izin vermekle yetinmeyip 'mukaddes ve ilahi bir nizam' gözüyle bakmışlardır. Onlar bu konuda Tekvin'deki 'semereli olun ve çoğalın' emrini esas almışlardır (Ünal, 1998, s. 120).

Çok evlilik, Cahiliye dönemi Arapları arasında da yaygın bir uygulamaya sahip olup evlenilen kadınların sayısı konusunda herhangi bir sınırlama yoktu. Kabile ve ailelerin gücü ilk planda nüfusa dayandığından çok evlilik, iş gücünü arttıran ve savaşlar sebebiyle uğranılan nüfus kaybını telâfi eden tabii bir yol olmasının yanında o günkü yerleşik ve göçebe Arapların hayat tarzının, kadın-erkek nüfus oranının, gelenek ve kültürlerinin bir sonucuydu. Hatta çok evlilik kuvvet ve servetin, tek evlilikse zayıflık ve fakirliğin sembolü kabul edilmekte ve bu sebeple çok evlilik toplum içinde bir iftihar ve itibar vesilesi sayılmaktaydı (Ali & Öğüt, Çok Evlilik).

İslâm dini tek evliliği teşvik etmekle birlikte prensip olarak çok evliliği yasaklamamıştır. Ancak zorlaştırmacı birtakım kayıt ve şartlardan başka ona bir üst sınır getirmiş ve en çok dört kadınla evlenmeye izin vermiştir. Konu ile ilgili olarak Kur'an-ı Kerîm'de, "Eğer velisi olduğunuz mal sahibi yetim kızlara haksızlık yapmaktan korkarsanız hoşunuza giden kadınlarla iki, üç ve dörde kadar evlenebilirsiniz. Şayet aralarında adaletsizlik yapmaktan endişe ederseniz bir tane almalısınız veya sahip olduğunuz cariyelerle yetinmelisiniz. Doğruluktan sapmamanız için en uygun olan yol budur" (en-Nisâ 4/3) denilmektedir. Öte yandan Hz. Peygamber, beş hanımla evli olarak İslâmiyet'i kabul eden *Nevfel b. Muâviye*'ye birisini bırakmasını (*Beyhakî, VII, 184*), sekiz hanımlı *Kays b. Hâris* ile (*İbn Mâce, "Nikâh", 40*) on hanımlı *Gaylân b. Seleme*'ye de (*Tirmizî, "Nikâh", 33*) dörtten fazla olan hanımlarını boşamalarını emretmiştir (Öğüt & Ali).

İslam dini evlilik konusunda kadının düşüncelerine ve fikirlerine önem vermektedir. Kadının onayını istemektedir. Kadın istemediği bir erkekle evlendirilemez. Böyle bir evlilik dinen yapılamaz. Kadının onayı alınmadan yapılan evlilikleri Hz. Muhammed bozmuştur. Ayrıca kadının onayı alınarak yapılan evliliğin devamı sırasında ortaya çıkan ve evliliği çekilemez hale getiren sebepler yüzünden kadın kocasından ayrılma isteğinde bulunabilir (Raşid Halifeler Devrinde Kadın, 1996). Hz. Muhammed, bu konuda kadınların görüşleri kendi görüşleriyle uyuşmasa da onların görüşlerini tercih etmiştir (Sünen-i Ebu Davut, 1988).

Araştırmalara bakıldığında İslâm hukukunda çok eşlilik, hukuken meşru olmakla birlikte her erkeğin keyfine göre kullanabileceği mutlak bir hak olmadığı anlayışını söyleyebiliriz. İslâm hukukunda çok eşliliğin meşru olabilmesinin; “eşler arasında adaleti gözetmek” ve “eşlerin nafakasını temin etmeye güç yetirebilmek” olmak üzere iki temel şarta bağlandığı görülmektedir (Gürhan, 2010).

İslâm’da çok eşlilik, aslen ibadet amacıyla teşri kılınmış bir fiil olmayıp<sup>11</sup> aksine, tamamen kadınların hukukunu korumak ve zina gibi gayr-i meşru fiillerden korunmak amacıyla teşri kılınmış bir tasarruftur.<sup>12</sup> Buna göre İslâm hukukunda kocanın aynı anda birden fazla (en fazla dörde kadar) kadınla evlenme hakkına sahip olması, bireyin Allah karşısındaki sorumluluğuyla ilgili taabbüdî bir mesele olmayıp, tamamen kanun ve toplum önündeki sorumluluğuyla ilgili medenî ve hukukî bir tasarruftur.<sup>13</sup>

Dolayısıyla erkeklerin aynı anda birden fazla kadınla evlenmeleri mutlak olarak yerine getirmeleri, aksi halde *şer’î* açıdan günahkâr olacakları zorunlu olan husus değildir.<sup>14</sup>

---

<sup>11</sup> Hamidullah, “Müslümanlarda Hukuk Felsefesi”, 27-28.

<sup>12</sup> Elmalılı, Hak Dini, 2: 1281.

<sup>13</sup> Krş. Apaydın, “İmam Nikâhı Uygulaması”, 379-380.

<sup>14</sup> Hamidullah, “Müslümanlarda Hukuk Felsefesi”, 27-28.

Son dönem İslâm âlimlerinden Muhammed Hamidullah (1908-2002) ise İslâm hukukunda mubah olan çok eşliliğin hükmü ve sınırlandırılmasıyla ilgili şu değerlendirmeyi yapmaktadır: “Poligami (çok eşliliğe/çok karılılık), Kur’an’da bazı şartlar altında müsaade edilmiştir. ... Fakat poligami mecbur olmadığından şayet bir Müslüman monogam (tek karılı) kalmayı tercih ederse asla herhangi bir günah işlemiş olmaz. Bilakis monogami (tek karılılık) Kur’an tarafından tavsiye edilmiştir. Poligami sadece kadının rızası ile var olabilir. Evlilik, kadının rızasının erkeğin rızası kadar ehemmiyet taşıdığı iki taraflı bir akittir. Ve kadın, evlilik boyunca erkeğin (kocasının) monogam (tek eşli) kalmasına dair hukuken geçerli bir istekte bulunabilir. Böylece Kur’an’ın verdiği ruhsat tatbik edilmeyip istisnai haller için saklanır; Kur’an’ın hükmü de hiçbir şekilde değişikliğe uğratılmış olmaz.”<sup>15</sup>

İslâm hukuku, belirli şartların ve gerekçelerin bulunması halinde bireysel ve toplumsal maslahatların sağlanması için çok eşlilik kurumunu bir ruhsat hükmü olarak meşru kabul etmiştir. Dolayısıyla İslâm hukukunda çok eşlilik, bir emir veya zorunluluk değil, istisnai olarak teşri kılınmış bir ruhsat (yedek) hükmüdür (Ali & Ögüt, Çok Evlilik).

Çok eşliliğin kamu otoritesi tarafından denetlenmesi veya sınırlandırılma ile ilgili son dönem İslâm hukukçuları arasında; bunun caiz olduğunu “kabul edenler” ve “kabul etmeyenler” şeklinde iki yaklaşım bulunmaktadır. Çok eşliliğin sınırlandırılmasının caiz olduğunu kabul edenler görüşlerini iki açıdan temellendirmektedirler: Birincisi, çok eşliliğin mubah olması ve kamu otoritesinin mubahı sınırlandırma hak ve yetkisinin bulunmasıdır. İkincisi ise, çok eşliliğin Kur’an ayetlerinde, “kocanın eşleri arasında adaleti gözetmesi” ve “kocanın eşlerinin nafakasını temin etme gücüne sahip olması” şartları ile kayıtlı olması ve bu şartların bulunup bulunmadığının kamu otoritesinin denetimine tabi tutulmasının Şâri’in çok

---

<sup>15</sup> Hamidullah, “Müslümanlarda Hukuk Felsefesi”, 27-28.

eşliliği teşri kılma maksadına ve toplumun maslahatına daha uygun olmasıdır. Çok eşliliğin sınırlandırılmasının caiz olduğunu kabul etmeyenler de görüşlerini iki açıdan temellendirmektedirler: Birincisi İslâm hukukunda çok eşlilik, naslarla/ayetlerle sabit meşru bir haktır ve bunun kamu otoritesi tarafından yasaklanabileceğine veya sınırlandırılabilmesine dair kesin bir delil yoktur. İkincisi ise *Şâri*'in meşru/mubah kıldığı bir hakkı yasaklamak veya sınırlandırmak naslara aykırıdır (Yılmaz İ. , 2019).

Sonuç olarak, ilkel çağdan günümüze kadar ortaya çıkan dinlerde ve inanış biçimlerinde çeşitli kurallar ve yasaklar mevcuttur. Zamanla gelişen ve bazen kadınlar açısından sorun teşkil eden bu kurallar ve yasaklar kadınları aile ve toplum içerisinde kötü durumlara sebebiyet vermiştir. Evlilik tanımının ve kadın-erkek eşitliğinin bazı dinlerde ciddi ayrımcılığa neden olması dinsel ve geleneksel faktörlerle açıklanabilir. Batı toplumlarında da eskiden çok eşliliğin görülmesine sebebiyet veren olgunun din olduğunu söyleyebiliriz.

Cumhuriyetle birlikte İslam hukukunun kaldırılması ve onun yerine Medeni kanunla tek eşliliğin legal olması, Türkiye’de çok eşliliği ortadan kaldırmıştır. Fakat dinsel değerlerin ve erkek egemenliğin fazla olduğu toplumumuzda çok eşliliğe literatürlerde ve araştırmalarda hala rastlamaktayız. Günümüzde dünyada kadın hakları konusundaki duyarlılıkların artması ve feminist hareketlerin ortaya çıkması İslam aile hukukunu sürdürmeye çalışan Müslüman ülkelerde poligamiyi sınırlandırmaktadır.

Toplumlarda zannedildiğinden çok daha yaygın olan birden fazla kadınla ilişki kurma olayında problem hukukî bir statüye kavuşturulmadığı takdirde ikinci kadın çeşitli haklar, sosyal baskı ve benzeri yönlerden zarar gördüğü gibi ilk hanım da gayri meşrû yollara başvuran bir erkeğin eşi olmanın çeşitli sıkıntılarını çeker. Ayrıca bu tür ilişkileri yürüten

erkeğin, doğacak çocukların, dolayısıyla aile müessesesi ve toplumun da çeşitli problemleri söz konusudur (Ali & Öğüt, Çok Evlilik).

## **2.5. Evliliğin Kökeni**

İnsan toplulukları, gerek dağınık gruplar halinde iken ve gerekse düzenli hayata geçtikleri dönemlerde olsun, çeşitli yollarla nesillerini devam ettirmek ve toplumsal hayattaki akışı sağlamak üzere cinsel dürtülere ilişkin birtakım düzenlemeler geliştirmişlerdir. Cinsel davranışa yönelik toplumsal kabul oluşturmak amacıyla, kadın ve erkeğe toplum tarafından belirli sorumluluklar ve kurallar yüklenmiş, zamanla birtakım ritüellerin de işin içine girmesiyle evlilik kurumu oluşmuştur. Bu şekilde ortaya çıkan evlilik kurumu, her toplumda çeşitli normlara göre kadın ve erkek arasındaki cinselliği ve birlikte yaşamayı kabul edilebilir hale getirmiştir. Cinsel davranışların belirli kültür kalıplarına göre düzenlenmesi ile aile kurumu oluşmuştur. O halde evlilik ve aile kurumu birbiri ile yakından ilişkili bir süreçtir. Bu nedenle genel olarak evlilik ve aile konusu bilim adamları tarafından birlikte ele alınır ve tarihsel olarak evliliğin süreci incelenirken aynı zamanda incelenen dönemin aile yapısı da göz önünde tutulur (Kaya, 2004).

## **2.6. Türklerde Tarihsel Olarak Çok Evlilik**

### **2.6.1. İlk Türkler**

Çokeşli evlilik birçok toplumda olduğu gibi Türk toplumunda da görülen bir sosyal olgu olmuştur. Gerek eski Türk topluluklarında ve gerekse Osmanlı dönemindeki toplumsal yapıda çokeşlilik şeklindeki poligami evliliği sıkça uygulanan bir gelenek olmuştur. Eski Türk topluluklarında bazılarında seyrek bazılarında yaygın olmak üzere çok eşli evlilikler görülmektedir (Kaya, 2004).

‘Tarihsel süreç içerisinde meydana gelen dönüşümler, toplumsal yapı ve kurumlarda değişimi beraberinde getirmektedir. Bu dönüşümlerin aile kurumu üzerinde de birtakım etkileri söz konusu olabilmektedir. Tüm toplumlarda görüldüğü üzere; Türkiye toplumunda da aile hem etkileyen hem de etkilenen konumuyla birtakım değişikliklere uğramıştır’ (TEKİN EPİK, ÇİÇEK, & ALTAY, 2016). Türklerin; avcı-toplayıcı düzenden yerleşik düzene geçip, İslamiyet’i kabul ettikten sonra hem maddi hem de manevi yaşayış biçimlerinde köklü dönüşümler meydana gelmiştir. Bu dönemde genellikle aile; anne, baba ve çocuktan oluşan, aralarında güçlü bir bağlılık ilişkisi görülen küçük insan toplulukları şeklindedir. Eski Türk toplumlarında tek eşlilik hâkim olmakla birlikte zor durumlarda (çocuğu olmama, hasta olma gibi) erkeğin birden fazla kadınla evlenebilmesi mümkündür. Aile içerisinde kadın ve erkek eşit söz hakkına sahiptir. Kadında; kahramanlık, analık, namuslu olma gibi özellikler aranmaktadır. Kadının doğurduğu çocuk sayısı da önem arz etmektedir. Toplumda ve ailede çocuğu özellikle erkek çocuğu olan kadının statüsü, çocuğu olmayan kadının statüsünden yüksektir. Kadın, sadece aile içerisinde değil aynı zamanda devlet yönetiminde, toplum menfaatlerinde, ekonomik yaşamda da erkek ile eşit haklara sahiptir. Aile içi ilişkiler, sevgi ve saygı temeli üzerine kurulmuştur. Erkek ve kadın birbirlerine saygılı davranmakta, kadın kız çocuğunun erkek de oğlan çocuğunun eğitimini üstlenmektedir. Ayrıca kadının hem kocası hem de çocukları üzerinde sosyal kontrol gücü vardır (EYCE, 2000) (Yaşar Ekici, 2014) (TEKİN EPİK, ÇİÇEK, & ALTAY, 2016).

Mehmet Mandaloğlu’nun ‘*In Turks before Islam the Law of Family*’ makalesine göre (Mandaloğlu), Türklerde aile yapısını oluşturan hukuki bir etken evlilik tiplerinden çok eşlilik olarak değerlendirilen monogami biçimindeki evliliğin olup olmadığıdır. Bu konuda da araştırmacılar arasında farklı görüşler bulunmaktadır. İbrahim Kafesoğlu, Türklerde görülen evliliğin tek eşlilik (monogami) olduğu görüşündedir (Dursun, 2011). Abdülkadir Donuk, eski

Türk toplumunda genellikle tek eşlilik (monogami) görüldüğünü, bunun yanında hükümdar ailesinde siyasi sebeplerle birden fazla kadınlarla evlenmenin var olduğunu ifade etmektedir (Donuk, 1988). Esra Yakut ise bu konuda biraz daha farklı düşünmektedir. Ona göre Türklerde, çok kadınla evlilik söz konusudur. İlk kadın evin baş kadını olmuştur. Daima denklige dikkat edilmiştir. Yüksek mevkide bulunan bir kadın, kendisinden aşağı durumda bulunan bir erkekle evlenemediği gibi; dengi olmayan bir kızla evlenen erkeğin çocukları da toplum tarafından farklı davranışlarla karşılanmıştır (Yakut, 2013).

### **2.6.2. Osmanlı Dönemi**

‘Osmanlı toplum yapısı, kadınlığın erkeklik tarafından biçimlendirilmesinin en önemli örneklerinden birini oluşturur ve temelini, erkek egemenliğini pekiştiren bir inançtan; Arap ve İran kültürünün etkisinde kalmış olan İslamiyet’ten alır. Osmanlı’nın ilk dönemlerinde eski Türk gelenekleri varlıklarını sürdürmekte ise de yerini Arap/İslam kültürüne ve hukukuna bırakma sürecine girmişti’ (Yılmaz A. , 2010).

‘Göçebe yaşam gereği, kadını erkeğe neredeyse eşit kabul eden Türklerin eski inançlarından kaynaklanan anlayışın yerine artık, kadını erkek karşısında ikincilleştiren ve bu anlayışı benimsemiş olduğu yaratıcıya dayandırarak kutsallaştıran bir inanç yerleşmekteydi’ (Altındal, 1977). Bu anlayış ve gerektirdikleri göz önüne alınarak toplumsal yapıda değişikliklerin olması doğal bir sonuç olarak görülebilir.

‘Osmanlı’nın ilk dönemlerinde görülen çok eşliliğin sebepleri arasında devletin sürekli gazâ halinde olması, giderek büyüyen toplumun karşılaştığı özel durumlar ve gün geçtikçe büyüyen bir coğrafyada yerleşme isteklerinin olduğu söylenebilir. Osmanlı toplumunda çok eşliliğin temel sebebi ilk eşten çocuklarının olmamasıdır. Evlilikte çocuğun olmayışının sebeplerini kadından kaynaklandığı düşüncesi hâkimdir. Böyle bir durumda ilk evliliklerinden

çocuk sahibi olamayan erkekler iki ya da üçüncü eş ile evlenme yoluna gitmektedir’ (Düzbakar, 2008). Çocuğun olmaması veya erkek çocuğun olmaması günümüze kadar çok eşli evliliklerin birincil sebebi olmuştur. Bir bakıma kadınların sorumlu tutulup bu şekilde onur kırıcı bir yöntemin bulunması, günümüzdeki şartlarda da belli toplum yapılarında devam eden bir süreç olmasıyla birlikte, tarihsel süreçte değişmeyen tek olgudur.

‘Osmanlı’da yasal olmasına rağmen çok kadınla evliliğin yaygın olmaması, eşlerin tümüne bakma güçlüğü, kadın zengin olsa bile nafakasının kocasına ait olması, onun akrabaları ve diğer eşlerinden ayrı yaşama hakkının bulunması, evin huzur ve saadetini bozma endişesi ve nihayet ana-babanın evli erkeklere kız vermeme yönünde titiz davranmaları gibi çeşitli sebeplere bağlanabilir’ (Kurt, 1999). Çok eşliliği uygulayan kesimin daha çok zengin ve soylu kişilerden oluşması ataerkil ideolojiye de dayanan bir sebeple erkeğin ailesine bakma zorunluluğu etkindir. ‘Diğer taraftan çok eşlilik, özellikle üst tabaka için, genellikle dul kalan erkeği fahişelerden uzak tutmak kaygısına büründürülerek din ile de meşrulaştırılan bir anlayıştı. Kadının ise çok eşlilik yapamadığı gibi bir erkekle ikinci veya sonraki eşlerden birisi olarak evlendirilmesi de kadının toplum içerisinde sahipsiz kalmaması amacıyla gerçekleştiriliyordu’ (Davis, 2009). ‘Tanzimat süreci, kadın konusunu bir sorun olarak gündeme getiren en önemli olgu oldu. Özellikle kadınların sokağa çıkmaları ve gezmeleri konusunda bir hoşgörü ortamı doğmaya başladı’ (Altındal, 1977). Tanzimat ile birlikte bir geçiş döneminin başladığını söyleyebiliriz fakat bu ilerleyiş Cumhuriyet döneminde kadına verilen haklar çerçevesinde kendisini daha net bir şekilde göstermiştir. ‘Örnek olarak; kadınlar ve erkekler, Osmanlı’nın son dönemlerinde özellikle İstanbul’da yaygınlaşmaya başlayan toplu taşıma araçlarında kendi cinsiyetlerine özgü ayrılmış alanlarda yolculuk etmeye devam edeceklerdi’ (İnan, 1982).

Yapılan araştırmalar sonucu diyebiliriz ki; dinin siyasetle olan ilişkisi toplum yapısını da derinden etkilemektedir. Bununla birlikte sosyoekonomik etkenler de çok eşliliğin yayılmasını engelleyen veya yol açan unsurların başında gelmektedir.

### **2.6.3. Cumhuriyet Dönemi**

‘Cumhuriyet dönemine giren Türkiye’de, önceki toplumsal yapıdan kalma birçok alanda reformlar yapılmıştır. Bu reformlardan biri de evlenme uygulamalarına yönelik olmuştur. Buna göre Osmanlı döneminde devletçe herhangi bir yasaklamanın söz konusu olmadığı çokeşlilik hakkında, Cumhuriyet döneminde Medeni Kanun’un kabul edilmesi ile evlendirme yetkisi devletin elinde toplanmış ve 17 şubat 1926 yılında geçerli olan evlilik türü, yasal olarak tekeşli evlilik olarak kabul edilmiş ve bu tarihten sonra çokeşli evlilik devlet tarafından yasaklanmıştır. Ancak Medeni kanunun daha kabul edilmediği 1917 yılında, çokeşlilik halen toplumda uygulanan bir evlenme biçimiydi. Bu konuda çeşitli çözüm yolları aranmaktaydı’ (Kaya, 2004). ‘Buna göre, 1917 yılında ıkarılan Aile kanunu, çokeşli evliliğe farklı bir düzenleme getiriyordu. Söz konusu kanunda, ‘kocanın ikinci bir kadına sahibi olması, ilk karısının rızasına bırakıldı’ (Fındıklıoğlu, 1991, s. 18).

1924-25 yıllarında çıkarılan kanunlarda ise çokeşli evliliklere yönelik izin alma zorunluluğu getirilmiş, bu yetki de devlet tarafından görevlendirilmiş olan hâkimlere verilmişti (Kaya, 2004, s. 43). Buna göre birden fazla kadınla evlenmek için hâkimden özel izin alınmasının yanı sıra bu tür evlilik yapmak isteyen erkeğin, ikinci eşe ‘ihtiyacı olduğunu’ ve her iki eşine karşı adil davranacağını ispatlaması gerekiyordu. (Gnher Arıca, Akan, Arıca, Alkan, & Gücük, 2010).

‘Cumhuriyet rejiminin getirdiği Medeni Kanun çok eşliliği yasaklamış ve tek eşe evlenme zorunluluğu getirerek Türk kadınını korumuştur (Aydın H. , 2015). Türk Medeni

Kanunu'nun 1926 yılında kabul edilmesiyle, çok eşliliğe son verilmiş, kadın ve erkeğe eşit boşanma hakkı ve çocukların velayet hakkı tanınmıştır' (Gelgeç Bakacak, 2009).

'Atatürk'ün kafasındaki değişimin temelleri Cumhuriyet'in ilk yılları ile birlikte atılmaya başlanmıştır. Atatürk devrimleri modern çekirdek aile yapısını Türkiye'de kurmaya ve yerleştirmeye çalışan devrimlerdir. Türkiye'de değişen aile yapısının en önemli hukuksal temeli ise Medeni Kanun'un kabulüdür. Türk Medeni Kanunu, Atatürk devrimlerinin temeli, dinsel hukuk düzeninden laik hukuk düzenine geçişin belgesidir' (Bilge Zafer, 2013).

'Medeni Kanun ile birlikte gerek aile mallarının yönetiminde gerekse ölümden sonra servetin paylaşılmasında kadına erkekle eşit haklar tanınmıştır. Erkeğin çok eşli evliliği yasaklanmış ve evlilik anlaşması yasaların güvencesi altına alınmıştır' (Kongar, 1990). 'Medeni Kanun'u kadının statüsünü yükseltmiş ve erkekle eşdeğer bir kimlik kazanmasını sağlamıştır. Dolayısıyla kadın-erkek eşitliği ve kadın hakları açısından önemli bir ilerleme kaydedildiğini rahatlıkla söyleyebiliriz' (Bilge Zafer, 2013).

'Medeni Kanun'un Türk toplumuna getirdiği başlıca yenilikler şunlardır: Çok eşliliğin kalkması, taraflara eşit boşanma hakkı verilmesi, boşanmanın yargı önünde gerçekleşmesi, kadının mülk edinmede erkekle eşit hale gelmesi, kadın ile erkeğin aynı işte aynı maaş ile çalışabilmesidir' (Doğramacı, 1993).

Yukarıda ki yazılan bilgilerden anlaşacağı üzere, Cumhuriyet döneminde gerçekleşen Medeni Kanun'un kabulü ile çok evlilik yasaklanmış ve kadınlara da erkekler ile eşit statü de yer almaları için belli haklar verilmiştir. Fakat her ne kadar çok eşlilik yasaklasa da Cumhuriyet dönemin de ve sonrasında çokeşlilik görülmüştür.

‘Çokeşlilik, Türkiye’de yasal engellemelere rağmen toplumsal yapıya yerleşen bir olgu olarak devam etmiş, bu geleneğin önüne bir türlü geçilememiştir. Cumhuriyet döneminde aile ve evlenme yapıları üzerine yapılan araştırmalarda çokeşliliğe Türkiye’nin birçok yöresinde rastlanmıştır’ (Kaya, 2004).

‘Orta Anadolu’da Eskişehir, Konya, Kayseri, Yozgat ve Çankırı illerine ait köylerde aile yapısını inceleyen araştırmacı Rezan Şahinkaya, bu bölgedeki 73 köydeki 147 köy ailesinde 7 çokeşlilik örneğine yani %4,76 oranında poligamiye rastlamıştır. Bunun üzerine ayrıntılı bilgi elde etmek için araştırma kapsamı genişletilmiş ve köylerin tüm haneleri örneğe katılmış, sonuç olarak 355 hanede 20 çokeşlilik yani %5,63 oranında poligami saptanmıştır. Çokeşliliğin bir tür görenek yerini aldığı bu bölgelerimizde köyler arasındaki dağılımda da farklılıklar görülmüştür. Kimi köylerde çokeşlilik oranı %2,3’e kadar düştüğü gibi Yozgat’ın Kömüşveren köyünde olduğu gibi çokeşlilik oranının %25’e kadar çıktığı yerler de görülmüştür’ (Şahinkaya, 1991, s. 192).

‘Güneydoğu Anadolu ve Doğu Anadolu bölgesinde çokeşlilik olgusunun varlığı bilinen bir gerçektir’ (Kaya, 2004). Çok eşlilik olgusunun toplumun yapısı ile de alakalı olması Doğu toplumundaki aşiretinde çok eşlilik üzerinde etkili olabileceğini söyleyebiliriz. ‘Ayrıca 1972 ve 1991 yıllarında Türkiye’de yapılan iki ayrı çalışmada Güneydoğu Anadolu ve Doğu Anadolu bölgesi, çokeşliliğin en yüksek olduğu bölgeler arasında çıkmıştır’ (Kaya, 2004, s. 44).

## BÖLÜM III

### 3.1. Yöntem ve Analiz

Bu çalışmanın amacı ataerkil ideoloji ve feminist perspektif üzerinden kadın ve evlilik türleri ile ilgili örneklerin belli tematik çerçevelerde güncel on beş araştırmanın sonucunda elde edilen bulgular meta analiz yöntemi ile birlikte incelenerek tasvir edilmesidir. ‘Meta-analiz bir konuda yapılmış çalışmaların sonuçlarını özetlemekte kullanılan bir tip kaynak tarama yöntemidir. Bilimsel düşünce bilgilerin birbiri üzerine inşa edilmesine dayandığından çalışma özelliklerinin ve değişkenlerinin çeşitlenme gösterdiği durumlarda kapsamlı bir literatür taraması yapmak uzun zaman ve emek gerektirmekle birlikte bulguların gruplanması veya sonuçlardan anlam çıkarılması güç olacaktır. Bununla da kalmayıp klasik literatür taramalarının genelde dergilerde yayınlanmış makale ve kitapları kullandıkları göz önüne alınır, bu dergilerin de özellikle istatistiksel olarak manidar fark bulan araştırmaları yayınlamayı tercih ettikleri hatırlanırsa, klasik kaynak tarama yöntemlerinin ne derece yanlış bir sonuç vereceğini anlamak kolaylaşır. Klasik bir literatür taraması, genel olarak çalışmaların sonuçlarının verilmesi ve karakteristiklerinin betimlenmesi esasına dayandığına göre; gerçek anlamda birleştirici, sistematik ve özetler nitelikte kısa ve öz bir ürün ortaya koymanın güçlüğü daha kolay anlaşılır’ (Başol, 2009).

Dinçer, (2014) tarafından da meta-analiz “bir konu, tema ya da çalışma alanı hakkındaki benzer çalışmaların belirli ölçütler altında gruplanıp, bu çalışmalara ait nicel bulguların birleştirilerek yorumlanması” şeklinde tanımlanmıştır.

Kadın ve evlilik konusu çerçevesinde, ülkemizdeki evliliklerde karşımıza çıkan çeşitli olgular, bunların yansımaları hakkında yapılan araştırmaların, ortaya çıkan çalışmaların

konunun esası ile ele alınarak ve kadın ile evliliğin temas ettiği alanları belirli gruplara ayırarak öze inme ve ortaya belli bir çerçeve koyma gerekliliği duyulmuştur.

**Tablo 1: Tarihsel Süreçte Kurulan Evlilikler ve Aile Kavramına İlişkin Meta Analiz Bulguları**

| TARİHSEL SÜREÇTE KURULAN EVLİLİKLER VE AİLE KAVRAMINA İLİŞKİN META ANALİZ BULGULARI |                               |      |                                                  |                                                                                                                                                                                                                                                                        |
|-------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------|------|--------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| ADIM                                                                                | KAYNAK                        | YIL  | VERİ                                             | SONUÇ                                                                                                                                                                                                                                                                  |
| 1                                                                                   | Mustafa Aydın                 | 2013 | SistematiK Aile Sosyolojisi                      | Aile kurumunun geçmişten günümüze geçirdiği süreçler, bir sistem olarak ailenin algılanışı ve yaklaşımlar üzerinden ailenin temas ettiği olguların mikro, mezo ve makro boyutlarıyla değerlendirilmesidir.                                                             |
| 2                                                                                   | Dr. Birsen Gökçe              | 1978 | Evlilik Kurumuna Bir Sosyolojik Yaklaşım         | Türklerdeki aile biçimlerinin algılanışı, kültür farklılıklarının aile tiplerine etkileri ve kültürümüzdeki aile yapılarının özellikleridir.                                                                                                                           |
| 3                                                                                   | Nevin Başaran Alkan           | 2001 | Anadolu'da Çoekşlilik ve Kuma Olgusu             | Anadolu'daki çok eşliliğin tarihçesi, aile sistemlerinde sosyolojik açıdan Anadolu'nun çok eşlilik oranının Türkiye'nin geneline etkisi, evlilik biçimlerinin gelenekselleştirilmesi ve ailelerin kendi aralarındaki ilişkilerinin toplumdaki etkisidir.               |
| 4                                                                                   | Vahap Sağ                     | 2001 | Tarihsel Süreç İçerisinde Türk Kadını ve Atatürk | Kadının konumunun tarihsel süreç içerisinde İslamiyet öncesi, sonrası ve cumhuriyet dönemlerinde ele alınmasının yanı sıra kalkınma adına kadınların etkisinin göz önünde tutulması ve günümüze kadar olan toplumlardaki aile kurma biçimlerinin değerlendirilmesidir. |
| 5                                                                                   | Prof. Dr. Mustafa Ersen Erkal | 2011 | Türk Aile Yapısı ve Bazı Meseleler               | Türk aile yapısının fertler ile ilişkilendirilmesi, evlenme ve boşanmanın nedenleri ve yaş grubunun istatistiki verileri, boşanmaya etki eden nedenlerin toplum yapısı ve insanın öz iradesiyle evlenme ve boşanmaya karşı bakış açısının bulgularıdır.                |

|   |                             |      |                                                                                                         |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |
|---|-----------------------------|------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 6 | Mazhar Bağlı<br>Aysan Sever | 2005 | Tabulaştırılan/<br>Tabulaşan Kurumun<br>(ailenin) Kurbanlıklar<br>Edinme Pratiği:<br>Levirat ve Sororat | Anadolu’da kurulan evlilik<br>tiplerinin aile ve toplum kavramına<br>göre değerlendirilmesi, karar<br>vericilerin dışında bireye söz hakkı<br>verilmeden yapılan evliliklerin iki<br>taraf için de etkileri ve kendilerini<br>birey olmanın verdiği özgüvenden<br>yoksun kalmanın yansımaları.                                                                 |
| 7 | Doç. Dr. Mehmet<br>Özmenli  | 2018 | Orta Çağ’da<br>Türklerde Kadın ve<br>Aile                                                               | Kadının ve ailenin algılanışı, Orta<br>Çağ’da Türklerde görülen yaşayış<br>biçimleri, kadınlar ve evliliklerin<br>toplumdaki yeri, İslamiyet öncesi<br>ve sonrasında kadının<br>anlamlandırılması, kadınların eski<br>Türk toplumlarındaki otoriter<br>yapısı, insanları çok eşliliğe iten<br>sebepler ve poligaminin en çok<br>görüldüğü toplumsal tabakalar. |

‘Aile, evlilik ve kan bağına dayanan, karı, koca, çocuklar arasındaki ilişkilerin oluşturduğu toplum içindeki en küçük birliktir. Toplamlar ailelerin bir araya gelmesiyle oluşur. Zaman içinde aile değişmemiş, ancak ailenin üyelerinde ve üyelerin görevlerinde bazı değişimler olmuştur. Geçmişten günümüze toplumlarda birçok değişimler meydana gelmiştir. Meydana gelen bu toplumsal değişimlerin aileye de olumlu, olumsuz bir takım etkileri olmuştur. İnsanlar nesillerdir geçimlerini birlikte temin ettikleri ev halkını kutsal görmüş ve birlikteliklerini yaşadıkları dönemin ihtiyaçları ve kültürel etkileşimleri çerçevesinde anlamlandırmışlardır’ (aile.nedir.org, 2014). Erkal, (2011) makalesinde ailenin tanımını şu sözlerle yapmaktadır; ‘Aile toplumun küçülmüş şeklidir.’ Bu söylem diğer çalışmalarda da ortak bir kanının farklı kelimelerle ifade edilişidir. Bu ve bunun gibi birçok yaklaşım içerisinde, topluluklar yüzyıllardır çevrenin etkisiyle şahit oldukları tipte bir aileyi inşa etmek için çabalamışlardır. Bağlı ve Sever’in de çalışmalarında bahsettiği ve evlilik birliği kurmada söz sahibi olan mekanizmalar hakkında Anadolu’nun izlediği yol haritasını diğer çalışmalarla ortak bir kanı olarak şu sözlerle özetlemiştir; ‘Geleneklerin ve bireysel kararların dışındaki karar vericilerin egemen olduğu toplumlarda bunları belirleyenler daha

çok geleneksel değerler ve toplumdaki otoritelerdir.’ Evliliklerin çeşitlenmesi, insanların yaşıyış biçimlerine veya isteklerine göre yeniden şekillenmesi, bugünkü gördüğümüz evlilik türlerinden de anlaşılmaktadır. Anadolu’nun bu yönde ataerkil sistemin bir getirisi olarak sunduğu ve çeşitli gerekçeler getirdiği evlenme biçimlerini incelediğimiz çalışmalarda yoğun bir şekilde görülmektedir.

Türk toplumunda aile kurumuna verilen önemin yüzyıllardır devam ettiğini, aile kavramının yanı sıra akrabalık ilişkilerinin evlilik kurumunun inşa edilmesinde önemli rol oynadığını Anadolu’daki toplum yapısından da görmekteyiz. Aile kurumunun ortaya çıkması için çalışmalar arasında sunulan sebeplerle birçok kanıya varıldığını ve her çalışma için bu sebeplerin çeşitlilik gösterdiğini söyleyebiliriz. Bununla birlikte incelediğimiz kültürler arasında genel kanı başta cinsel dürtüler olmakla birlikte soyun devamı da Anadolu yaşamında önemli bir olgudur. alışmalar ataerkil sistemin de etkisiyle aile kurumundaki değişimlerin çok eşli evliliklerin gün yüzüne çıkmasına ve gelenekselleştirilmesine neden olduğunu göstermektedir.

Tarihsel süreçte insanlar yaşadıkları dönemin ihtiyaçlarını göz önüne alarak ve geleneklerinden yola çıkarak evlilik birliği kurmuşlardır. Bunlara rnek olarak Aydın’ın da çalışmasında yer verdiği ilk Türklerde karşımıza çıkan klan dışından biriyle evlenme anlayışı yani egzogami türü evlilikler dönemin ihtiyaçlarına hitap ederken toprak mülkiyetinin özelleşmesi ile endogami türü evlilikler ekonomik dürtülerin bir getirisi olarak daha çok tercih edilmeye başlanmıştır. Çalışmalarda genel olarak tarihsel süreçler bu şekilde sırasıyla İlk Türkler, Osmanlı Dönemi ve Cumhuriyet Dönemi şeklinde bölümlere ayrılarak içeriğine girilmiştir. Cumhuriyet Döneminde yasalar çok eşli evliliklerin önüne geçse de Anadolu’da

bu yasaların geçerliğini koruyamadığı ve poligaminin etkisinin günümüze kadar hala devam edebildiği sonucuna çalışmalarındaki görüşmecilerin verdikleri bilgilerden ulaşabiliyoruz.

**Tablo 2: Feminist Perspektiften Kadının Konumuna İlişkin Meta Analizi Bulguları**

| FEMİNİST PERSPEKTİFTEN KADININ KONUMUNA İLİŞKİN META ANALİZİ BULGULARI |                                         |      |                                                      |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |
|------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------|------|------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| ADIM                                                                   | KAYNAK                                  | YIL  | VERİ                                                 | SONUÇ                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |
| 1                                                                      | Sema Buz                                | 2009 | Feminist Sosyal Hizmet Uygulamasındaki Temel Olgular | Ataerkillik, kamusal ve özel ayrımı, toplumsal cinsiyet ve roller gibi kavramlar feminist sosyal hizmet uygulamasının üzerinde durduğu önemli noktalaradır.                                                                                                                                                                                                  |
| 2                                                                      | Nezahat ALTUNTAŞ, Hatice KARAÇAY-ÇAKMAK | 2009 | Modernleşen Toplumda Kadının Konumu                  | Günümüz toplumunda kadınların hak ve özgürlükleri üzerinde sınırlayıcı etkiler söz konusudur. Bu etkiler, politikada yeni düzenlemeler yapılarak köklü değişim ve dönüşümler gereklidir. Farklı bir boyut kazanarak özel alandan kamusal alana taşınan ataerkillik modern toplum içerisinde de yeniden yapılandırılmaya tabi tutulmalıdır.                   |
| 3                                                                      | Gül AKTAŞ                               | 2013 | Erkek Egemen Bir Toplumda Kadın Olmak                | Feminist çalışmalar doğrultusunda kadın ile erkek arasında insanın yapısına bağlı olarak doğuştan gelen biyolojik farka takılmak ve bunu bir sorun olarak görmemek gerekir. Eşit, kültürel ve ekonomik bir toplum içerisinde kadına, kendi yaşamına her türlü fırsat tanınmalı ve sağlanmalı aynı zamanda toplumdaki değişim ve dönüşümlerden beslenmelidir. |

Yapılan birçok araştırmanın sonucunu ele alacak olursak kadın, geçmişten günümüze sürekli ikinci plana atıldığı gözlemlenmiştir. Kadının toplum içerisindeki konum ve rolleri ataerkil toplum tarafından belirlenmiştir. Kadın yalnızca ev işlerini yapan çocuk doğuran ve kocasına hizmet eden bir birey olarak tanımlanmıştır. Özellikle geleneksel Türk toplumlarında kadın, hiçbir söz hakkına sahip olmayan, kendi bedeni ve hakları konusunda karar veremeyen ezilen ve erkek egemenliği altında olduğu yapılan birçok çalışmada

görmekteyiz. Kadın cinsiyetinden kaynaklı dışlanmaya maruz kaldığını yapılan araştırmalarda genel olarak görülmektedir. Diğer araştırma sonucuna bakacak olursak kadının kamusal ve özel alan içindeki konumudur. Bununla ilgili yapılan araştırmaların genelinde ise kadının aile içinde birçok sorumluluğu tek başına yüklenmesi sonucu kadının kamusal alandan uzaklaşmasına sebebiyet verdiği gözlemlenmektedir.

Feminist perspektifi bağlamında kadının konumu ile ilgili araştırmaların sonucuna bakıldığı zaman kadınlarının haklarının gözetilmesi ve kadın erkek eşitliğinin sağlanması yönünde tanımlandığı görülmektedir. Cinsiyetinden dolayı birçok şiddet türüne maruz kalan ve kendi kimliğini oluşturamayan kadının hak savunuculuğunu yaparak toplum içerinden etkin kılmak adına çalışmalar yapıldığı görülmektedir. Aynı zamanda kadının yalnızca özel alanda değil kamusal ve sosyal alanda da varlığını göstermesi gerektiği bunun adına değişim ve dönüşüm çalışmaları yapıldığı da gözlemlenen bir konu olmuştur.

Feminizm bakış açısı, kadın ile erkek arasındaki ayrımcılığı ve erkek gücünün üstünlüğünü, erkeği merkeze alan toplum içindeki yasaları ortadan kaldırarak bunun yerine kadına toplum içerisinde daha değerli kılmayı hedefleyen bir siyasi çalışma olarak tanımlanmaktadır.

**Tablo 3: Evlilik Türleri Bakımından Meta Analiz Bulguları**

| EVLİLİK TÜRLERİ BAKIMINDAN META ANALİZ BULGULARI |               |      |                                                      |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |
|--------------------------------------------------|---------------|------|------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| ADIM                                             | KAYNAK        | YIL  | VERİ                                                 | SONUÇ                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |
| 1                                                | Nevin Başaran | 2001 | Güneydoğu ve Doğu Anadolu Bölgesinde Evlilik Türleri | Toplumlarda zamanın, gelenek ve göreneklerin değişkenlik göstermesiyle ayrıca birçok farklı evlilik türünün ortaya çıkmasıyla birlikte evlenme biçimleri toplumun değer ve kültürüne göre gerçekleşmektedir. Evlilik iki bireyin birleşmesinden öte iki ailenin ve iki topluluğun birleşmesi olarak görülmektedir. |

|   |             |      |                                                 |                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |
|---|-------------|------|-------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 2 | Lütfi Sezen | 2005 | Evlilik Biçimlerinin Çeşitliliği                | Farklı evlenme biçimlerinin ortaya çıkmasında kültür, yaşayış biçimi, gelenek ve görenekler, topluluk yapıları, sosyal normlar ekonomi , eğitim vb. etken rol oynamaktadır.                                                                                                                              |
| 3 | Mahmut Kaya | 2004 | Güneydoğu ve Doğu Anadolu Bölgesinde Çoşeklilik | Güneydoğu ve Doğu Anadolu bölgesinde kumalık olgusunun görölme sıklığının fazla olması, ataerkil yapının varlığının bir göstergesidir. Evlenme şeklinin en önemli belirleyicilerinden biri toplumsal normlardır. Ataerkil aile yapısı içerisinde kadınlar değersizleşmekte ve ikinci plana atılmaktadır. |

İncelenen çalışmalardaki araştırmaların ortak sonucu ele alındığında, evlilik türlerinin toplumun yaşayış biçimi, gelenek ve görenekleri, kültürleri, topluluk yapıları, sosyal normları, ekonomik ve eğitim seviyeleri vb. etkenden etkilenecek ortaya çıktığını görmekteyiz. Anadolu geleneğinde evlilik türleri ele alındığında Türk toplumu zaman içinde birçok evlilik şeklinden etkilenmiş her topluluk kendi içinde farklı evlilik türlerini benimsemiştir. M.Ö dönem incelendiğinde Asurların anaerkil aile yapısını, Hititlerin ataerkil aile yapısını benimsemesi farklı evlilik biçimlerinin gerçekleştiğinin göstergesidir.

Tarih boyunca toplumumuzda birçok evlilik türünün ortaya çıktığını görmekteyiz. Dini nikah, resmi nikah, monogami, poligami, kuma, berdel, başlık, kız kaçırma, kan bedeli, levirat, sorarat, taygeldi gibi evlilik türleri toplumumuzda karşımıza çıkmaktadır. Aile ve evlilik türleri için yapılan araştırmalar incelendiğinde çoşekli evlilik biçimlerine Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde daha çok rastlandığını bununla birlikte resmi nikah ve monogami evliliğinin batı bölgesinde daha yoğun gerçekleştiğini fakat her yörenin farklı evlilik türünü benimsediğini incelediğimiz çalışmalarda görmekteyiz.

Çokeşli evlenme biçimlerinde kadınlar değersizleşmekte ve ikinci plana atılmakta, aile içinde erkekler tek egemen güç olarak görülmektedir. Ataerkil aile yapısı içerisinde kadının konumuna, görev ve sorumluluklarına baktığımızda kadının her konuda baskı altında olduğu anlaşılmaktadır. Ataerkil yapının mecburiyetleri altında kadınlar ikinci eş olmakla birlikte birçok toplumsal sorun yaşamakta ve istemedikleri evlilikler yapmak zorunda kalmaktadırlar. Kumalık ile ikinci bir kadınla aynı evi paylaşmak zorunda kalan, berdel ve kız kaçırma ile istemediği bir insanla evlendirilen, başlık parası ve kan bedeli ile mal gibi verilen, *levirat* ve *sororat* ile ailesi olarak gördüğü bir erkekle zorla evlendirilen kadınlar ataerkil yapının en acımasız yüzüyle karşılaşmak zorunda kalmaktadır.

Poligami, kız kaçırma, kuma gibi evlilikler kanunlarca kabul edilmiyor olsa bile özellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesinde bu evliliklerin fazlaca olduğunu görmekteyiz. Bu durum bize gelenek ve göreneklerin tarih boyunca devam ettiğini bunun sonucunda şuan ki evlenme biçimlerinin, aile ve akrabalık ilişkilerinin bu temelde kurulduğunu göstermektedir.

**Tablo 4: Ataerkil İdeolojide Evlilik Türlerine İlişkin Meta Analiz Bulguları**

| ATAERKİL İDEOLOJİDE EVLİLİK TÜRLERİNE İLİŞKİN META ANALİZ BULGULARI |             |      |                                                             |                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |
|---------------------------------------------------------------------|-------------|------|-------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| ADIM                                                                | KAYNAK      | YIL  | VERİ                                                        | SONUÇ                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |
| 1                                                                   | Mahmut Kaya | 2004 | Güneydoğu Anadolu Bölgesinde Çokeşlilik Olgusunun Nedenleri | Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde çokeşliliğin kırsal kesimdeki ataerkil yapı, geleneksel değerler, aile ve akraba baskısı, evlilik sürecinde özgür iradenin olmayışı, dinsel normlar, çok çocuklu olmanın prestij kaynağı olması, eğitim, çocuksuzluk gibi faktörler çok eşliliği sıradanlaştırmaktadır. |

|   |                          |      |                                                                                                                  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |
|---|--------------------------|------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 2 | Nevin Başaran            | 2001 | Anadolu'da Çokeşlilik ve Kuma Olgusunun Temel Örüntüleri                                                         | Kadınların kuma olmalarına ilişkin belli temel dayanakların varlığından söz edilebilir. Bunların en bilinenlerini toplum yapısı, olumsuz ekonomik koşullar ve bireylerin eğitim düzeyi, ataerkil anlayış, kadından beklenen toplumsal cinsiyet rolü, dini değerler, aşiret düzeni, gelenek ve görenekler oluşturmaktadır. Çokeşliliğin altında yatan esas anlayış ataerkillik olmaktadır.                                                                                                                                                |
| 3 | Şevket Ökten             | 2009 | Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde Toplumsal Cinsiyet ve Ataerkil Sistemin Rolü                                       | Önemli oranda ataerkil bir yapının egemenliği altında olan kadınlar, geleneksel kontrol ve cinsiyet arası eşitsizliği besleyen, koruyan ve yeniden üreten mekanizmalar(erken, görücü usulü yada zorla evlilikler, çok eşlilik gibi aile ve akrabalığa ilişkin toplumsal göstergeler ile kadının eğitim durumu, kadının çalışma olanakları, iş, siyasal ve toplumsal hayata katılım düzeylerini gösteren ekonomik sebepler) Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde bazı yerlerde hala devam etmektedir.                                            |
| 4 | Mahzar Bağlı-Aysan Sever | 2005 | Tabulaşan ailenin kurbanlık edinmesi: Levirat ve Sorarat tipi evliliklerin sosyo-kültürel nedenleri ve sonuçları | İçten evlenmenin en yaygın görevi, evlenmeler yoluyla iki aile arasında kurulmuş olan birlikteliğin devamlılığını korumaktır. Kadınlar geleneksel toplumsal anlayışın baskısı altında karar vermek zorunda bırakılmaktadırlar ve evlilik içerisinde maddi/manevi tatminler yeterince sağlanamamaktadır. Levirat ve sorarat tipi evlilik yapan insanların gelir ve eğitim düzeyi de düşük olan ailelerden gelmektedirler. Karar vericilerin kendileri değil, aileleri ve erkek büyükleri olması ataerkil sistemi karşımıza çıkarmaktadır. |
| 5 | Çiğdem Akyüz             | 2018 | Berdel Usulü Evliliklerin Kadınların Üzerindeki Toplumsal Cinsiyet ve Ataerkillik çerçevesinde sorgulanması      | Berdelin, bugün de uygulanmasının en belirgin nedeni, geleneksel toplumların kendilik işlevleridir. Berdel evliliklerin yerel dinamiklerin katı bir biçimde savunduğu töre kısıncıyla çerçvelendiği de belirgindir. Bu sebeple töre uygulayıcıları temelde ataerkil sistem bağlamında hareket etmektedir.                                                                                                                                                                                                                                |

Toplumumuzdaki insanların yaşam tarzı, gelenek ve görenekleri, kültür anlayışları eskiden günümüze kadar birçok dış faktörler evlilik birliğini etkilenmiştir. Bunlardan en önemlisi olan çokeşli evliliklerde gelenek ve göreneklerden, kültürlerden aynı zamanda

ataerkil sistemin maruz bıraktığı baskılardan dolayı kadınları ikincil duruma düşürmesi ve günümüzde hala devam etmesi Türk aile yapısına zarar vermektedir.

Kaya'nın (2004) çalışmasında bahsedilen konu Doğu bölgelerinde kadınların evlilik içerisinde ikincil duruma getirilmeleri ve çok eşlilik olgusunun bütün etmenleriyle ele alınmasıdır. Kaya bu çalışmasında kırsal bölgelerde yapılan evliliklerin büyük kısmının ataerkil yapının bir sonucu olarak nüfus, daha fazla iş gücü, kalabalık aile ve bunun neticesinde sosyal ve siyasi nüfuz-prestij elde etmek amacıyla yapıldığını dile getirmektedir. Aynı zamanda kırsal kesimden farklı olarak kentteki evliliklerinde çocuksuzluk, şiddetli geçimsizlik veya kadının ağır hastalıklı olması vb. nedenlere bağlı olarak yapıldığını ve bu durumun kırsal kesim evliliklerine göre farklılaştığını dile getirmektedir. Kaya, çalışmasında görüşme yaptığı kadın ve erkeklerin söylemiş olduğu bilgilere göre, Doğu'daki kadınların çokeşli kadın olma durumunu istemediğini ve bu şekilde evliliğin kadınlara huzur getirmediğini, onları olumsuz etkilediğini ve ikincil bir konuma attığını söylemektedir. Fakat erkeklerin kadınlara nazaran bu durumdan daha hoşnut oldukları ve çokeşli olmanın onları rahatsız etmediğini, istatistiki verilere ve yaptığı görüşmelere bakarak söylemektedir (Kaya, 2004).

Başaran, çalışmasında çokeşliliği bütün bir şekilde ele almaktadır. Daha çok 'kuma' olgusu üzerinde durarak çokeşliliği sosyo-ekonomik, kültürel, değer ve inanç sistemleri üzerinden açıklamaktadır. Başaran'da tıpkı Kaya gibi Doğu bölgesinde çokeşliliğin diğer bölgelere oranla daha fazla olduğunu söylemektedir. Cumhuriyet tarihinde Medeni Kanunun getirdiği tekeşli evlilik anlayışına karşın ülkemiz kırsalında hala 'kuma' adı verilen ikinci kadın alma geleneğinin sürmekte olduğunu dile getirmektedir. Toplumsal yapıda bu farklılaşmayı genel ve özel nedenleri ile birlikte ele alarak tez çalışmasına zenginlik

kazandırmıştır. ‘Kuma’ olgusunun kültürel katmanı incelenmektedir. Esas konunun çokeşlilik olup kırsal kesimlerde daha yoğun yaşandığını dile getirerek araştırmalarını bu yönde gerçekleştirmiştir. Günümüzde çokeşli evliliğin Türkiye’deki dağılımına bakıldığında batıdan doğuya gidildikçe arttığı ve yoğunlaştığını ve çokeşli evliliğe ekonomik bakımdan gelişmemiş yörelerimizde daha çok rastlanıldığını söylemektedir. Başaran, bu çalışmada daha çok kadınlarımızın yanında olarak ve ataerkil sistemi eleştirerek kadınların kuma olmalarına ilişkin belli temel dayanakların varlığından söz etmektedir. En temelde ataerkil sistem ve toplumsal cinsiyet rolü gelmektedir. Kadınların eğitim ve sosyal şartlardan faydalanamaması, geleneksel toplum yapısına sahip olan kesimlerde kadınların ikincil konuma atıldığını, İslam dini etkisindeki çokeşliliği, gelenek ve görenekleri, aşiret düzeninin de kadınları olumsuz etkilediğini açıklamaktadır. Gücün ve prestijin erkekten yana olduğunu söylemektedir. Kırsal kesimlerde bir başka anlayışın ilk evliliğin boşanmayla sonuçlanması da kuma evlilikleri doğuran en önemli özel sebeplerden olduğunu dile getirmiştir. Fakat Türkiye’de çokeşliliğin nedenleri ne olursa olsun kaynağında yatan temel örüntüleri saptamanın önemli olduğunu bunların en başında da ataerkil sistemin geldiğini söylemektedir (Başaran, 2001).

Ökten, ‘cinsiyet rollerinin toplumsal düzlemde kurulduğunu söylemektedir. Yaptığı çalışmanın temel amacının önemli oranda ataerkil bir yapının egemenliğini henüz muhafaza ettiği bölgenin sosyo-ekonomik ve kültürel yapısına uygun olarak şekillenen toplumsal cinsiyet düzeni ve buna uygun olarak gelişen çeşitli mekanizmalar olduğunu söylemektedir. Doğu Bölgeleri’nde kadının statüsünü belirleyen mekanizmaların yapılan genel araştırmalarda neredeyse birbiriyle aynı olduğunu söyleyebiliriz. Bu mekanizmaların varlığı kadını hem cinselliği hem de hem bedeni hem de sosyal statüsü üzerinde, bölgenin kültürel yapısına göre şekillenen bir anlayıştır. Kadınların daha çok kendileri için değil toplumun ahlak ve değer

yargıları için ataerkil anlayışa ve tutumlarına hakim olduğu söylenilebilmektedir' (Ökten, 2009).

Yapılan araştırmaların genel sonuçlarına bakıldığında çoğunlukla Doğu Bölgesi'nde uygulandığı görülmektedir. 'Ökten ise Doğu Bölgesi'nde kadının statüsünü belirleyen bir çok mekanizmanın varlığından bahsetse de çekeşliliğin 2009 yılına göre geçmişten daha az olduğunu söylemektedir. Buna bağılı olarak çekeşliliğin geçmişe nazaran az olmasının, ekonomik etkenler ve insan gücüne duyulan ihtiyacın eskisine oranla azalması, eğitim nispeten yükselmesi nedeniyle giderek yaygınlığını yitirdiğı sonucuna varmaktadır' (Ökten, 2009). Fakat belirtmek gerekir ki erkeğin belirleyici kadının ise ikincil bir konumda olduğı bir soy ideoloji devam etmektedir. Buna bağılı olarak erkek gücün sahibi ve soyun devamı olarak kendini gösterdiği için kadınların erkek egemen normların geçerliliğinde var olma nedenleri yok sayılmaktadır.

Bağılı, Sever ve Akyüz araştırmalarında Anadolu Bölgesindeki çekeşlilikten farklı olarak Levirat, Sororat ve Berdeli araştırarak literatüre farklı konular eklemişlerdir. Araştırmalar farklı evlilik türleri olsa da genel olarak temel sorunun neredeyse aynı verildiğı, kadınların söz sahibi ve özgür olamadığı, kadınların kimlerle evleneceğini ve evlenme şekillerini seçemediğı saptanmaktadır.

'Ailenin, akrabaların ve toplumun uygun gördüğü eş ile evlenmenin en takdir edilen evlilik olduğı söylenmektedir. Bu evliliklere karar vericilerin başkaları ve özellikle erkeklerin olması, evlenecek kişilerin en olmayacak bireyler arasında dahi gerçekleşebildiğı söylenmektedir. Geleneklerin ve bireysel kararların dışındaki karar vericilerin egemen olduğı toplumlarda bunları belirleyenler daha çok geleneksel değerler ve toplumdaki otoriteler olduğı söylenmektedir. Ataerkil toplumlar, ailenin devamını temel bir ilke olarak

benimsemişlerdir ve bundan dolayı da kimi zaman aileye dair sorunların üstünü örtme yoluna gitmişlerdir' (Bağlı & Sever, 2005). Bu tür evliliklerde kadın evleneceği kişiyi kendisi seçmemektedir. Evliliğini devam ettirme veya sonlandırma konusunda da özgür olamamaktadırlar. Ne yazık ki kadınların bireysel çabaları da göz ardı edilmektedir.

## **SONUÇ VE ÖNERİLER**

Çalışmanın bu kısmında kadın ve evlilik konularını temel alan çalışmaların genel ve içerik özelliklerine göre sonuç ve önerilere yer verilmiştir. Yapılan araştırmaya göre Türkiye’de kadın ve evlilikleri üzerine geçmiş yıllardan bugüne birçok çalışma yapıldığı saptanmıştır. Çalışmaya ilk olarak makalelerin belirlenmesi ve incelenmesi için geniş literatür taraması ile başlanılmıştır. YÖK Ulusal Tez Merkezi’nin genel ağ adresi, Dergi Park Akademik ve Google Akademik üzerinden literatür taramaları gerçekleştirilmiştir. Literatür sonucunda bir araya getirilen çalışmalar, konu başlıklarına göre dahil edilerek değerlendirilmiş ve istenilen ölçütlere uyan 14 çalışma meta analizi kapsamında incelenmiştir. Alan yazın tarama sürecinde 1978 yılı ile 2018 yılları arasında belirli ölçütler kapsamında taranan çalışmalar meta analize dâhil edilmiştir. Yapılan çalışmaların analizine göre kadın ve evlilik konularına geçmiş yıllardan itibaren önem verilmiştir. Çalışmalar genel olarak Güneydoğu Anadolu ve Doğu Anadolu Bölgesi’nde gerçekleşmektedir. Bu durumda meta analize uygun olarak alınan çalışmaları kadın, evlilikler, bu evliliklerin türleri, aileye bakış açıları, karşılaşılan ideolojileri feminist perspektifle inceleyerek bir çalışma gerçekleştirilmiştir. Türkiye’de yapılan alan yazı taramasına göre çok eşlilik olgusunu destekleyen bir çalışmaya ulaşılamamıştır. Yapılan çalışmaların temel amacının çok eşlilik olgusuyla birlikte çağ dışı kalan diğer evlilik türlerinin temelinde yatan olguları irdelemek ve bu evlilik türlerini kabul eden veya kabul ettirilmeye zorlanan kadınların hayatlarında nasıl

değişiklikler olduğunu incelemektir. Araştırmaya dahil edilen çalışmalar göz önüne alındığında bu tür evliliklerin genel olarak eğitim düzeyi düşük kesim, ataerkil sisteme bağlı ve gelenek-göreneklerinden kopamayan yani geleneksel toplumlar, dini normlar, toplumsal yapı ve cinsiyet arası eşitsizliği dikkate almayan kesimlerden gelmektedir.

Toplumda her bireyin farklı ihtiyaçları ve gereksinimleri bulunmaktadır. Bu yüzden her birey eşit yaşam koşullarına sahip olamamaktadır ve toplumlarda eşitsizlik her zaman var olacaktır. Fakat var olan eşitsizlikleri görmezden gelerek ve başka kişilerin yaşam koşullarına engel olarak veya yapılan müdahalelerde insan haklarını ihlal edecek davranışlarda bulunulduğu ve kişinin en temel haklarına zarar verdiği takdirde müdahale söz konusu kaçınılmaz olacaktır. Toplum içerisinde her bireyin aynı haklara ulaşmada yaşadığı problemler vardır ve bu durum eşitsizliği olağan kılmaktadır. Bunlardan biri de cinsiyet eşitsizliği yani kadının toplum içerisinde erkekten daha az değerli kılınmasıdır. Küreselleşen dünyada kadınların ve erkeklerin haklarını daha da belirgin hale getirmeye çalışan birçok insan kendilerini belli etmeye çalışmaktadır. Hak savunuculuğu yaparak, sosyal adalet ve eşitliği savunan alan olan sosyal hizmet uygulamaları da bu esasta önemlidir. Her bireye toplum içerisinde eşit hak vererek, sahip olduğu haklara ulaşmalarını sağlayacak mikro, mezzo ve makro düzeydeki sosyal hizmet uygulamalarıyla bireylerin ihtiyacı olan kaynakları daha da hareketlendirerek ve bireylere yardımcı olması konusunda düzenlemeler yaparak aynı zamanda yapılacak olan düzenlemeleri geliştirerek toplumu refah düzeyine ulaştırma imkanı tanınabilmektedir. Sosyal hizmet aynı zamanda insan haklarına müdahale yöntemi de olduğu için kadınların da haklarını göz önünde bulundurmaktadır. Türkiye’de gelenek göreneklerimiz ve ataerkil ideolojinin de etkisiyle belirli bölgedeki kadının hakları göz ardı edilmektedir. Türkiye’de ki evli kadınların eşleri tarafından çokeşli olma durumuna sebebiyet verildiğini yıllardır süren çalışmalar ve alan yazıları tarafından görmekteyiz. Poligamiye karşı

kanun olması halinde bile hala daha süregelen bu çokeşli olma durumu Türk kadınlarını eşleri tarafından mağdur bir duruma sokmaktadır. Türk aile yapısının da dikkate alınmadığı ve aile içerisinde gerçekleşen yozlaşmalara karşı önlem alınmadığı sürece aile birliğinin sağlanmamasının gerçekleşmesi kaçınılmaz olacaktır.

Sosyal hizmet felsefeleri ve feminist sosyal hizmet uygulamaları da birbirlerini bütünleştirerek kadının güçlendirilmesi, adaletin sağlanması, kadın ve erkeklerinde haklarını etkili bir biçimde kullanmaları için mikro, mezo ve makro düzeyde uygulamalar geliştirmektedir. Feminist sosyal hizmet bakış açısıyla birlikte kadının baskıya ve ataerkil sisteme maruz kalmasını engelleyerek çokeşli olma durumuna karşı mücadele etmektedir. Feminist sosyal hizmet anlayışı kadının geleneksel toplumsal cinsiyet rollerine ve ataerkil ideolojiye meydan okuyarak kültürel, sosyal, politik baskılara karşı meydan okuyarak mücadele etmektedir.

Evliliklerin kurulma biçimi esas alındığında, kadınlar üzerindeki yaptırım gücünü ve en temel haklarımızdan biri olan yaşama haklarını tehdit eden bu süreç, bahsi geçen bölgelerde birçok kadını ciddi bir düzeyde etkilemiştir. Çoğu çalışmanın da temeline koyduğu ataerkil ideolojinin evliliklere hem kadın hem de erkeklerin perspektifinden bakılarak iki tarafı da etkilediğini söylemek mümkün. Bununla birlikte bizim de esas aldığımız ve irdelenmesi gereken önemli bir konu olduğunu düşündüğümüz, kadınların bu süreçlerde karşılaştıkları durumlarda yılların vermiş olduğu bir kabulleniş olduğunu ortaya koymak gerekir. Kadınların doğduktan hemen sonra başlayan bu toplumsal yapı ile mücadelesi ölümüne kadar onunla birlikte kalmaktadır. Aile içi ilişkiler, sadece evlendikten sonra değil evlenmeden önce de belli normlar üzerinden kadına çizilen sınırlara uygun yürütülmektedir. Genel perspektifte kadınlar üzerine gerçekleştirilen çalışmaların yoğunluğu fazla olsa da

Çalışmaların içeriğinde ataerkil ideolojiden sadece kadınların değil, belli ölüde erkeklerin de etkilendiği görülmektedir. Evlilik türleri açısından gerçekleştirilen evliliklerin belli durumlarda erkekler için de güç bir duruma dönüştüğünü destekleyen çalışmaların da olduğunu fakat kadınların bu süreçte daha fazla kabullenme mecburiyetinde oldukları sonucuna varmaktayız. Araştırmaların belli bir bölgede ağırlıklı tutulmasının sebeplerini, doğu ve batının yaşam şekilleri düşünülerek ailelerin kurulmasındaki bölgesel farkı da göz önüne alarak doğudaki kadınların belli kalıpların dışına çıkmakta batıdaki kadınlar kadar özgür olamadığı, çaresizlik ve kabullenişin bu bölgelerin evlilik birliği kurmadaki kalıplarının altında ezildiğini görmekteyiz. Çalışmaların odağı ve varmak istedikleri noktanın kadınların bu ideolojilerle birlikte yaşamak zorunda bırakılması olarak da özetleyebiliriz. Bu araştırmada yapılan meta analiz bulgularının, Türkiye’de kadın ve evlilik türleri ile ilgili yapılan çalışmaların bulguları ile aynı olduğu düşünülebilir.

Bu çalışmada sadece evlilik türleri içerisinde kadınların yaşantılarına ve verilerine göre bir meta analiz çalışması tasarlanmıştır. Bu konu ile ilgili farklı zenginlikler eklenerek kadınların ataerkil sistem içerisinde nasıl kaybolduğunu ortaya koyabilecek daha güçlü meta analiz çalışmaları yapılabilir. Evlilik türlerinin çalışmalarda sadece Doğu merkezli olmasının yanında bu gibi konuların Anadolu’nun dört bir yanında incelenmesi yapılabilir. Çünkü değişin dünya sisteminde evlilik türlerinin de şekil değiştirdiği ve aile kavramının deformasyona uğramasıyla Türkiye’nin dört bir yanında bu gibi olguların gerçekleşebileceği düşünlmelidir. Sonuç olarak yeni yapılabilir çalışmalarda sadece Doğu merkezli olmaması, Anadolu’nun genel çerçevesi ele alınarak zengin çalışmalar yapılabilir.

## KAYNAKÇA

- (GREVIO), Uzmanlar Grubu. (2018). *Approved draft report on Turkey*. TC Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler Müdürlüğü. T.C. Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. adresinden alınmıştır
- Akyüz, Ç. (2018). Berdel Evliliği Üzerine Kalitatif Bir Araştırma: Mardin Örneği. *Uluslararası Folklor Akademi Dergisi*, 19.
- Ali, K. K., & Ögüt, S. (t.y.). *Çok Evlilik*. TDV İslam Ansiklopedisi. adresinden alınmıştır
- Ali, K. K., & Ögüt, S. (t.y.). *Çok Evlilik*. <https://islamansiklopedisi.org.tr/cok-evlilik> adresinden alınmıştır
- Ali, K. K., & Ögüt, S. (t.y.). *Çok Evlilik*. TDV İslam Ansiklopedisi. adresinden alınmıştır
- Ali, K. K., & Ögüt, S. (t.y.). *Çok Evlilik*. TDV İslam Ansiklopedisi: <https://islamansiklopedisi.org.tr/cok-evlilik> adresinden alınmıştır
- Ali, K., & Ögüt, S. (t.y.). *Çok Evlilik*. TDV İslam Ansiklopedisi: <https://islamansiklopedisi.org.tr/cok-evlilik> adresinden alınmıştır
- Altındal, A. (1977). *Türkiye'de Kadın* (s. 103-124). içinde İstanbul: Havass Yayınları.
- Altuntaş, N., & Karaçay Çakmak, H. (2009). “Kesişen Mikro Farklılıklar” Feminizm ve Dayanışma. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 35-50.
- Arıkan, Ç. (1992). Ç. Arıkan içinde, *Yoksulluk Evlilikte Geçimsizlik ve Boşanma* (s. 64). Ankara: Ankara Şafak Matbaacılık.
- Arslan, A. (2003). Eşitsizliğin Teorik Temelleri Etik Teorisi. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 115-135.
- Ateş, A. (1996). A. O. Ateş içinde, *İslam'a göre Cahiliye ve Ehli Kitap Örf ve Adetleri* (s. 223). İstanbul.
- Aydemir, E. (2011). *Evlilik mi? Evcilik mi? Erken ve Zor Evlilikler: Çocuk Gelinler*. Usak Yayınları .
- Aydın, H. (2015). Meşrutiyet'ten Cumhuriyet'e Türkiye'de Kadın. *Current Research in Social Sciences*, 84-96.
- Aydın, M. (2000). M. Aydın içinde, *Kurumlar Sosyolojisi* (s. 64). Ankara: Vadi Yayınları.
- Bağlı, M., & Sever, A. (2005). Tabulaştırılan/Tabulaşan Kurumun (ailenin) Kurbanlıklar Edinme Pratiği: Levirat ve Sororat. *Aile ve Toplum*.
- Bağlı, M., & Sever, A. (2005). Tabulaştırılan/Tabulaşan Kurumun(ailenin) Kurbanlıklar Edinme Pratiği: Levirat ve Sororat. *Aile ve Toplum Dergisi*, 2.

- Balaman, A. R. (2002). *Evlilik Akrabalık Türleri* (s. 42-45). içinde Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Başaran, N. (2001). *Anadoluda Çok Eşlilik ve Kuma Olgusu (Yüksek Lisans Tezi)*. T.C İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kadın Çalışmaları Bilim Dalı: nek.istanbul.edu.tr adresinden alınmıştır
- Başaran, N. (2001). *Anadoluda Çok Eşlilik ve Kuma Olgusu (Yüksek Lisans Tezi)*. T.C İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kadın Çalışmaları Bilim Dalı: nek.istanbul.edu.tr adresinden alınmıştır
- Başaran, N. (2001). *Anadolu'da Çok Eşlilik ve Kuma Olgusu (Yüksek Lisans Tezi)*. T.C İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kadın Çalışmaları Bilim Dalı: nek.istanbul.edu.tr adresinden alınmıştır
- Başaran, N. (2001). *Anadolu'da Çok Eşlilik ve Kuma Olgusu (Yüksek Lisans Tezi)*. T.C İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kadın Çalışmaları Bilim Dalı: nek.istanbul.edu.tr adresinden alınmıştır
- Başaran, N. (2001). *Anadolu'da Çok Eşlilik Ve Kuma Olgusu (Yüksek Lisans Tezi)*. T.C İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kadın Çalışmaları Bilim Dalı: nek.istanbul.edu.tr adresinden alınmıştır
- Başaran, N. (2001). *Anadoul da Çok Eşlilik ve Kuma Olgusu (Yüksek Lisans Tezi)*. T.C İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kadın Çalışmaları Bilim Dalı: nek.istanbul.edu.tr adresinden alınmıştır
- Başol, G. (2009, January). META ANALİZİN GENEL BİR DEĞERLENDİRMESİ. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(4), 345-360. <https://www.researchgate.net/publication/271525254> adresinden alınmıştır
- Bilge Zafer, A. (2013). Cumhuriyet ile Birlikte Değişen Türk Aile Yapısı ve Kadının Durumu. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 128.
- Bilgin, R. (2016). Geleneksel ve Modern Toplumlarda Kadın Bedeni ve Cinselliği. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 235.
- BİNGÖL, O. (2014). Toplumsal Cinsiyet Olgusu ve Türkiye' de kadınlık. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 3.
- Buz, S. (2003). Aile Politikalarına Mülteciler Boyutunda Bir Bakış. *Aile ve Toplum*, 2.
- Buz, S. (2009). Feminist Sosyal Hizmet Uygulaması. *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, 58.
- Cengiz, D. T. (2009). Levirat Evliliklere Hitit Hukukundan Bir Referans . *Kocaeli üniversitesi Fen edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi* , 143-151.
- Davis, F. (2009). *Osmanlı Hanımı* (s. 103-104). içinde Yapı Kredi Yayınları .
- Davut, E. (1998), *Sünen-i Ebu Davut*. İstanbul: Şamil yayınları.

- DEMİRCAN, P. (2003). CÂHİLİYYE VE HZ.PEYGAMBER DÖNEMİNDE. *dergipark*, 10.
- Dinçer, S. (2014). Eğitim bilimlerinde uygulamalı meta-analiz. *Pegem Akademi*.
- Doğramacı, E. (1993). *Atatürk'ten Günümüze Sosyal Değişmede Türk Kadını*. 129: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi.
- Donuk, A. (1988). Eski Türk Ailesi ve Vasıfları. *Türk Yurdu*, 5-9.
- Duman, M. (2012). Aile Kurumu Üzerine Tarihsel Bir Okuma Girişimi ve. *Journal of the Human and Social Science Researches*, 32.
- Dursun, A. (2011). Dede Korkut Hikâyelerinde Halk Hukuku. *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkish Volume*, 110.
- Düzbakar, Ö. (2008). Osmanlı Toplumunda Çok Eşlilik: 1670-1698 Yılları Arasında Bursa Örneği . *Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi* , 88.
- Elmacı, N. (1996). Türkiye'de Kadın Olmak. N. Elmacı içinde, *Poligami: Çokeşli Evlilikler* (s. 108 ). İstanbul : İstanbul Say Yayınları.
- Erdentuğ, A. (1991). *Çeşitli İnsan Topluluklarında Aile Tipleri* . Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları .
- Esat, M. (t.y.). *Tarih-i İlmi Hukuk*. İstanbul.
- EYCE, B. (2000). Tarihten Günümüze Türk Aile Yapısı. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler MYO Dergisi*, 223-244. The Journal of Academic Social Science Studies: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/336647> adresinden alınmıştır
- Fındıklıoğlu, Z. F. (1991). *Türklerde Aile İçtimaiyeti, Aile Yazıları, Temel Kavramlar Yapı ve Tarihi Süreç*. Ankara.
- Gelgeç Bakacak, A. (2009). Cumhuriyet Dönemi Kadın İmgesi Üzerine Bir. *Atatürk Yolu Dergisi*, 633.
- Gücük S, A. A. (2010). Van İlindeki Çok Eşlilik Oranları ve Etkileyen Faktörler: Kesitsel Çalışma. *Kartal Eğitim Araştırma Hastanesi Tıp Dergisi*, 127-133.
- Güler, A. (1992). İlk yazılı ve türkçe metinlerde aile ve unsurları . A. Güler içinde, *Sosyokültürel değişme sürecinde Türk ailesi* (s. 71). Ankara: T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu.
- Günher Arıca, S., Akan, Z., Arıca, V., Alkan, S., & Gücük, S. (2010). Van İlindeki Çok Eşlilik Oranları ve Etkileyen Faktörler: Kesitsel Çalışma. *Kartal Eğitim ve Araştırma Hastanesi Tıp Dergisi*, 128.
- Gürhan, N. (2010). Toplumsal Cinsiyet ve Din. *e-Şarkiyat İlmi Araştırmalar Dergisi*.
- Güvenç, P. D. (2012). Geleneklerden Kalıntılar: Başlık, Berdel, Kız Kaçırma, Kuma ve Amca Kızı Evliliği . *Kadın Araştırmaları Dergisi* , 46.

- Hamzaoglu, M., & Konuralp, E. (2019). Geleneksel Toplumlarda Namus Olgusu ve Namus Cinayeti: Türkiye Örneği. *İstanbul Üniversitesi Kadın Araştırmaları Dergisi*, 53.
- İlkkaracan, P. (2001). Türkiye'de Büyük Erkek Meclisine Yolculuk. *Pazartesi Dergisi*, 4.
- İnan, P. D. (1982). *Tarih Boyunca Türk Kadının Hak ve Görevleri* (s. 9). içinde İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Kadınlar Köle Gibi Kullanılıyor . (2000, Ağustos 2). *Cumhuriyet Gazetesi*.
- Kandiyoti, D. (1997). D. Kandiyoti içinde, *Cariyeler Bacılar Yurttaşlar* (s. 62). İstanbul: Metis Yayınları.
- Kaya, M. (2004). *Güneydoğu Anadolu Bölgesinde Çokeşlilik Olgusu (Şanlıurfa Örneği) (Yüksek Lisans Tezi)*. Harran Üniversitesi Kütüphane ve Dökümantasyon Daire Başkanlığı- Açık Erişim: <http://acikerisim.harran.edu.tr:8080/jspui/bitstream/11513/1111/1/052014.pdf> adresinden alınmıştır
- Kaya, M. (2004). *Güneydoğu Anadolu Bölgesinde Çokeşlilik Olgusu (Şanlıurfa Örneği) (Yüksek Lisans Tezi)*. Harran Üniversitesi Kütüphane ve Dökümantasyon Daire Başkanlığı- Açık Erişim: <http://acikerisim.harran.edu.tr:8080/jspui/bitstream/11513/1111/1/052014.pdf> adresinden alınmıştır
- Kaya, M. (2004). *Güneydoğu Anadolu Bölgesinde Çokeşlilik Olgusu (Şanlıurfa Örneği) (Yüksek Lisans Tezi)*. Harran Üniversitesi Kütüphane ve Dökümantasyon Daire Başkanlığı- Açık Erişim: <http://acikerisim.harran.edu.tr:8080/jspui/bitstream/11513/1111/1/052014.pdf> adresinden alınmıştır
- Kaya, M. (2004). *Güneydoğu Anadolu Bölgesinde Çokeşlilik Olgusu (Şanlıurfa Örneği) (Yüksek Lisans Tezi)*. Harran Üniversitesi Kütüphane ve Dökümantasyon Daire Başkanlığı- Açık Erişim: <http://acikerisim.harran.edu.tr:8080/jspui/bitstream/11513/1111/1/052014.pdf> adresinden alınmıştır
- Kaya, M. (2004). *Güneydoğu Anadolu Bölgesinde Çokeşlilik Olgusu (Şanlıurfa Örneği) (Yüksek Lisans Tezi)*. Harran Üniversitesi Kütüphane ve Dökümantasyon Daire Başkanlığı- Açık Erişim: <http://acikerisim.harran.edu.tr:8080/jspui/bitstream/11513/1111/1/052014.pdf> adresinden alınmıştır
- Kaya, M. (2004). *Güneydoğu Anadolu Bölgesinde Çokeşlilik Olgusu (Şanlıurfa Örneği) (Yüksek Lisans Tezi)*. Harran Üniversitesi Kütüphane ve Dökümantasyon Daire Başkanlığı- Açık Erişim: <http://acikerisim.harran.edu.tr:8080/jspui/bitstream/11513/1111/1/052014.pdf> adresinden alınmıştır

- Kaya, M. (2004). *Güneydoğu Anadolu Bölgesinde Çokeşlilik Olgusu (Şanlıurfa Örneği) Yüksek Lisans Tezi*. Harran Üniversitesi Kütüphane ve Dökümantasyon Daire Başkanlığı- Açık Erişim: <http://acikerisim.harran.edu.tr:8080/jspui/bitstream/11513/1111/1/052014.pdf> adresinden alınmıştır
- Kaya, M. (2004). *Güneydoğu Anadolu Bölgesinde Çokeşlilik Olgusu(Şanlıurfa Örneği) Yüksek Lisans Tezi*. Harran Üniversitesi Kütüphane ve Dökümantasyon Daire Başkanlığı- Açık Erişim. adresinden alınmıştır
- Kongar, E. (1990). *Türkiye'de Aile: Yapısı, Evrimi ve Bürokratik Örgütleri İlişkileri*. Ankara: Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları.
- Kurt, A. (1999). Dini Kaynakların Çok Eşliliğe İlişkin Görüşleri ve Osmanlılarda Çok Eşlilik . *Udağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*.
- Maisel, S. (2018). THE KURDS . *An Encyclopedia of Life, Culture and Society* (s. 224). içinde Kaliforniya .
- Mandaloğlu, M. (t.y.). İslamiyetten Önce Türklerde Aile Hukuku. *Türkiyat Araştırma Dergisi*.
- Öğüt, S., & Ali, K. K. (t.y.). *Çok Evlilik*. TDV İslam Ansiklopedisi. adresinden alınmıştır
- Ökten, Ş. (2009). Toplumsal Cinsiyet ve İktidar: Güneydoğu Anadolu Bölgesinin Toplumsal Cinsiyet Düzeni. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1.
- Ökten, Ş. (2009). Toplumsal Cinsiyet ve İktidar:Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin Toplumsal Cinsiyet Düzeni. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*.
- Ökten, Ş. (2009). Toplumsal Cinsiyet ve İktidar:Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin Toplumsal Cinsiyet Düzeni. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*.
- Özkan M, A. A. (2006). Mental Health aspects of Turkish women from polygamous versus monogamous families. *International Journal Of Social Psychiatry*, 214-220.
- Russell, B. (1996). *Evlilik ve Ahlak* . İstanbul: İstanbul Say Yayınları.
- Sami, Ş. (1996). *Kadınlar*. Ankara : Gündoğan Yayınları.
- SARI, M. (2017). Türkiye’de Cinsiyete Dayalı Ayrımcılığın Kadının Çalışma ve Siyasal Yaşamdaki Yerine Etkisi. *İNSAN VE TOPLUM BİLİMLERİ ARAŞTIRMALAR DERGİSİ*, 13.
- Savaş, R. (1996), *Raşid Halifeler Devrinde Kadın* (s. 17). İstanbul: Ravza yayınları.
- Sultana, A. (2019). Ataerkillik ve Kadının İkincilliği; Kuramsal Bir Analiz. *Şarkiyat İlmi Araştırmalar Dergisi*, 418.
- Şahinkaya, R. (1991). *Orta Anadolu Köylerinde Aile Strüktürü*. Ankara.

- Tacoğlu, T. P. (2011). Türkiye'de Gerçekleştirilen Geleneksel Evlilik Çeşitlerinin Nedenleri ve Evlilikler Üzerinde Törenin Etkisi . *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi* , 119.
- Taş, G. (2016). Feminizm Üzerine Genel Bir Değerlendirme: Kavramsal Analizi, Tarihsel Süreçleri ve Dönüşümleri. *Akademik Hassasiyetler*, 165.
- Tekin Epik, M., Çiçek, Ö., & Altay, S. (2016). Bir Sosyal Politika Aracı Olarak Tarihsel Süreçte Ailenin Değişen/Değişmeyen Roller. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 14-15.
- TEKİN EPİK, M., ÇİÇEK, Ö., & ALTAY, S. (2016). Bir Sosyal Politika Aracı Olarak Tarihsel Süreçte Ailenin Değişen/Değişmeyen Roller. *Dergipark*.
- TEKİN EPİK, M., ÇİÇEK, Ö., & ALTAY, S. (2016). Bir Sosyal Politika Aracı Olarak Tarihsel Süreçte Ailenin Değişen/Değişmeyen Roller. *Dergipark*.
- Tunç, A. (2005). Van'da Kadın Sorunları ve Eğitim. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Elektronik Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1-24.
- Turan, A. (1991). Törellerimizde Kalın (Başlık) Adeti . *Uluslararası Kültür Araştırmaları Dergisi* , 39.
- Ünal, A. (1998). A. Ünal içinde, *Yahudilik Hristiyanlık ve İslam'da Evlilik* (s. 120). Ankara: Kültür Bakanlığı.
- Veyis, S. (1995). S. Veyis içinde, *Türk Halk Bilimi* (s. 185). Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Wollstonecraft, M. (2007). *Kadın Haklarının Gerekçelendirilmesi*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.
- Yakut, E. (2013, Temmuz 22). *Eski Türklerde Hukuk*. Türk Tarihi ve Kültür Araştırmaları. adresinden alınmıştır
- Yalçinkaya, F. (2019). Modern Çağın Kumaları: Metresler ve Türkiye'de Yayınlanan Diziler. *Uluslararası Folklor Akademi Dergisi*, 33.
- Yaşar Ekici, F. (2014). Türk Aile Yapısının Değişim ve Dönüşümü ve Bu Değişim ve Dönüşüme Etki Eden Unsurların Değerlendirilmesi. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 209-224.
- Yılmaz, A. (2010). Osmanlı'dan Cumhuriyet'e: Kadın Kimliğinin Biçimlendirilmesi . *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi* , 193 .
- Yılmaz, İ. (2019). İslâm Hukukunda Kamu Otoritesinin Çok Eşliliği Sınırlandırması. *Cumhuriyet İlahiyat Dergisi*, 9.

## EKLER

| ÖZGEÇMİŞ                                    |                          |      |                                |
|---------------------------------------------|--------------------------|------|--------------------------------|
| Adı, Soyadı                                 | Zehra YILDIZ             |      |                                |
| Doğum Yeri ve Yılı                          | Ağrı, 1996               |      |                                |
| Bildiği Yabancı Diller                      | İngilizce-Kürtçe         |      |                                |
| ve Düzeyi                                   | A1-B2                    |      |                                |
| Eğitim Durumu                               | Başlama - Bitirme Yılı   |      | Kurumun Adı                    |
| Lise                                        | 2011                     | 2015 | Fatih Ticaret Meslek Lisesi    |
| Lisans                                      | 2016                     | 2020 | İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi |
| Yüksek Lisans                               |                          |      |                                |
| Doktora                                     |                          |      |                                |
| Çalıştığı kurum (lar)                       | Başlama – Ayrılma Yılı   |      | Kurumun Adı                    |
| 1.                                          |                          |      |                                |
| 2.                                          |                          |      |                                |
| 3.                                          |                          |      |                                |
| Üye Olduğu Bilimsel Ve Mesleki Kuruluşlar : |                          |      |                                |
| Katıldığı Proje Ve Toplantılar:             |                          |      |                                |
| Yayınlar:                                   |                          |      |                                |
| Diğer:                                      |                          |      |                                |
| İletişim (e-posta):                         | yildizzehra332@gmail.com |      |                                |
| Tarih<br>İmza<br>Adı Soyadı                 | Zehra YILDIZ             |      |                                |

| ÖZGEÇMİŞ                                    |                           |      |                                                                                        |
|---------------------------------------------|---------------------------|------|----------------------------------------------------------------------------------------|
| Adı, Soyadı                                 | Rüyanur BAYAZIT           |      |                                                                                        |
| Doğum Yeri ve Yılı                          | İstanbul, 1996            |      |                                                                                        |
| Bildiği Yabancı Diller                      | İngilizce                 |      |                                                                                        |
| ve Düzeyi                                   | A2                        |      |                                                                                        |
| Eğitim Durumu                               | Başlama - Bitirme Yılı    |      | Kurumun Adı                                                                            |
| Lise                                        | 2012                      | 2016 | Ankara Mamak Yunus Emre Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi (Mesleki Açık Öğretim Lisesi) |
| Lisans                                      | 2016                      | 2020 | İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi                                                         |
| Yüksek Lisans                               |                           |      |                                                                                        |
| Doktora                                     |                           |      |                                                                                        |
| Çalıştığı kurum (lar)                       | Başlama – Ayrılma Yılı    |      | Kurumun Adı                                                                            |
| 1.                                          |                           |      |                                                                                        |
| 2.                                          |                           |      |                                                                                        |
| 3.                                          |                           |      |                                                                                        |
| Üye Olduğu Bilimsel Ve Mesleki Kuruluşlar : |                           |      |                                                                                        |
| Katıldığı Proje Ve Toplantılar:             |                           |      |                                                                                        |
| Yayınlar:                                   |                           |      |                                                                                        |
| Diğer:                                      |                           |      |                                                                                        |
| İletişim (e-posta):                         | ruya.byzt0511@hotmail.com |      |                                                                                        |
| Tarih                                       |                           |      |                                                                                        |
| İmza                                        |                           |      |                                                                                        |
| Adı Soyadı                                  | Rüyanur BAYAZIT           |      |                                                                                        |

| ÖZGEÇMİŞ                                    |                         |      |                                |
|---------------------------------------------|-------------------------|------|--------------------------------|
| Adı, Soyadı                                 | Dilan UZUNKAYA          |      |                                |
| Doğum Yeri ve Yılı                          | Esenler, 1997           |      |                                |
| Bildiği Yabancı Diller                      | İngilizce               |      |                                |
| ve Düzeyi                                   | B1                      |      |                                |
| Eğitim Durumu                               | Başlama - Bitirme Yılı  |      | Kurumun Adı                    |
| Lise                                        | 2011                    | 2015 | Sultangazi Atatürk Lisesi      |
| Lisans                                      | 2016                    | 2020 | İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi |
| Yüksek Lisans                               |                         |      |                                |
| Doktora                                     |                         |      |                                |
| Çalıştığı kurum (lar)                       | Başlama – Ayrılma Yılı  |      | Kurumun Adı                    |
| 1.                                          |                         |      |                                |
| 2.                                          |                         |      |                                |
| 3.                                          |                         |      |                                |
| Üye Olduğu Bilimsel Ve Mesleki Kuruluşlar : |                         |      |                                |
| Katıldığı Proje Ve Toplantılar:             |                         |      |                                |
| Yayınlar:                                   |                         |      |                                |
| Diğer:                                      |                         |      |                                |
| İletişim (e-posta):                         | Dilann.uzunky@gmail.com |      |                                |
| Tarih<br>İmza<br>Adı Soyadı                 | Dilan UZUNKAYA          |      |                                |

| ÖZGEÇMİŞ                                    |                        |      |                                  |
|---------------------------------------------|------------------------|------|----------------------------------|
| Adı, Soyadı                                 | Zeynep KARA            |      |                                  |
| Doğum Yeri ve Yılı                          | Akçaabat-1996          |      |                                  |
| Bildiği Yabancı Diller                      | İngilizce              |      |                                  |
| ve Düzeyi                                   | B2                     |      |                                  |
| Eğitim Durumu                               | Başlama - Bitirme Yılı |      | Kurumun Adı                      |
| Lise                                        | 2010                   | 2014 | Akçaabat 17 Şubat Anadolu Lisesi |
| Lisans                                      | 2016                   | 2020 | İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi   |
| Yüksek Lisans                               |                        |      |                                  |
| Doktora                                     |                        |      |                                  |
| Çalıştığı kurum (lar)                       | Başlama – Ayrılma Yılı |      | Kurumun Adı                      |
| 1.                                          |                        |      |                                  |
| 2.                                          |                        |      |                                  |
| 3.                                          |                        |      |                                  |
| Üye Olduğu Bilimsel Ve Mesleki Kuruluşlar : |                        |      |                                  |
| Katıldığı Proje Ve Toplantılar:             |                        |      |                                  |
| Yayınlar:                                   |                        |      |                                  |
| Diğer:                                      |                        |      |                                  |
| İletişim (e-posta):                         | zeynepkaaraa@gmail.com |      |                                  |
| Tarih<br>İmza<br>Adı Soyadı                 | Zeynep KARA            |      |                                  |